

ΕΤΟΣ Α'. ΤΕΥΧ. Δ'. ΕΝ ΜΗΤΥΛΗΝΗ: 31 ΙΟΥΛΙΟΥ 1879.

Ἄλλ' ἔστι χαλεπὸν λέγειν περὶ ὁποῦν
μαθήματος, ὡς οὐ χρὴ μανθάνειν· πάντα
γὰρ ἐπίσασθαι ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι. Πλά-
των Λάχ. 482. Ε.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

Πολιτεῦμα τῆς ἀρχαίας Σμύρνης.

Περὶ τοῦ εἶδους τοῦ πολιτεύματος τῆς ἀρχαίας Σμύρνης μόλις παρεδόθη ἡμῖν τι ὑπὸ τῶν παλαιῶν. Δυναμέθα ὅμως νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι ὑπῆρξε τὸ αὐτὸ ἢ ὅμοιον μὲ τὰ τῶν ἄλλων Αἰολίδων πόλεων. Καθὼς λοιπὸν ἡ Κύμη εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐκυβερνάτο ὑπὸ βασιλέων, οὕτω καὶ ἐν Σμύρῃ δικαίῳ τῷ λόγῳ δυναμέθα νὰ κρίνωμεν, ὅτι ὑπῆρξαν βασιλεῖς καὶ δὲν ἐμποδίζει τι ν' ἀναφέρωμεν μεταξὺ αὐτῶν τὸν κτιστὴν αὐτῆς Θησέα, ὅστις καὶ αὐτὸς κατήγετο ἐκ βασιλικοῦ

γένους, καὶ (κατὰ τὸν Ψευδοηρόδ. περὶ τῆς Ὀμήρου βιοτ. Κεφ. β΄.) ἦν τῶν τῆν Κύμην κτισάντων ἐν τοῖς πρώτοις Θεσσαλῶν... καὶ κάρτα εὖ ἔχων τοῦ βίου.

Μετὰ τὴν κατάληψιν δὲ τῶν Κολοφωνίων ἐξ ἀνάγκης πρέπει ν' ἀπέκλινεν ὀλίγον πρὸς τὸ τῆς Κολοφῶνος. Καὶ τῶντι οἱ Κολοφῶνιοι πρώϊμα μετέλλαξαν τὴν βασιλείαν μὲ τὴν Τιμοκρατίαν· καὶ δι' αὐτὴν δὲ τὴν θέσιν τῆς πόλεως καὶ διὰ τὸν χαρακτῆρα τῶν Ἰώνων ὁ δῆμος καθ' ἡμέραν ἐγένετο ἰσχυρότερος. Τὸ αὐτὸ ἀναμφιβόλως συνέβη καὶ ἐν Σμύρνη. Βεβαιούται δὲ ἡ γνώμη αὕτη ὑπὸ τοῦ Θεόγνιδος, ὅστις ὦν καὶ αὐτὸς εἷς τῶν ἀρίστων, ἀποδίδει τὴν ἀθλιότητα καὶ τὸν ὀλεθρον τῆς Σμύρνης εἰς τὴν ἀχαλίνωτον ἀκολασίαν καὶ ὕβριν τοῦ δήμου (ἴδε Ἐλεγ. στιχ. 1103—5 ἐκδόσ. Berg). "Ὅτι ὁμως συνέβη εἰς ἄλλας πόλεις κατ' αὐτὸν σχεδὸν τὸν καιρὸν, εἷς τις δηλ. ὠφελούμενος ἀπὸ τὰς ἔριδας καὶ διχονοίας νὰ γίνῃ τύραννος, τοῦτο εἰς τὴν Σμύρνην φαίνεται, ὅτι δὲν συνέβη πώποτε. Καὶ εἶνε πολὺ πιθανόν, ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν Λυδῶν ἄλωσις αὐτῆς ἔγινε, καθ' ὃν καιρὸν ὑπῆρχον διχόνοιαι μεταξὺ τῶν πατριῶν τῆς πόλεως.

Κτισθείσης δὲ τῆς νέας Σμύρνης διετηρήθη τὸ αὐτὸ σχῆμα τοῦ πολιτεύματος, ἡ δημοκρατία. Διότι εἰς τὴν γενομένην τῷ 244 Π.Χ. συνθήκην μὲ τοὺς Μάγνητας ἀναφέρεται ῥητῶς, ὅτι Σέλευκος ὁ Καλλίνικος ἐβεβαίωσε τῷ δήμῳ τὴν αὐτονομίαν καὶ δημοκρατίαν. Εἰς τοῦτο λοιπὸν τὸ πολίτευμα ἀπαντῶμεν τὰς αὐτὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας καὶ εἰς τὰ ἄλλα. Ἄν καὶ γίνεται δὲ μνεία αὐτῶν ἀπὸ τούτου μόνον τοῦ χρόνου, εἶνε ὁμως τοῦ κόπου ἀντάξιον ν' ἀπαριθμῶμεν τὰ ὀνόματα καὶ ἔργα αὐτῶν· διότι κατὰ μέγρον μέρος ἀναφέρονται καὶ εἰς τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους

Καὶ τὸν μὲν πρῶτον τόπον καταῖχον, καθὼς εἰς τὴν Πέργαμον καὶ Φώκαιαν, οἱ Στρατηγοί, οἱ ὅποιοι συχνότατα ἀπαντῶνται εἰς ἐπιγραφὰς καὶ νομίσματα (τούτων πεντήκοντα σχεδὸν ὀνόματα δύναται νὰ συλλέξῃ τις ἐκ τῶν νομισμάτων παρὰ τῷ Mionnet Descript. des médailles, ὅθεν συνάγεται, ὅτι ἦσαν ἐπώνυμοι). Ἐξετέλουν δὲ χρέη πολιτικά· διότι τὰ ψηφίσματα τοῦ λαοῦ ἐγίνοντο στρατηγῶν γνώμη, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἀνωτέρω συνθήκην (Corp. Inscript. ὑπὸ Boeckh. 3137) ἔχομεν τὴν τυπικὴν φράσιν »ἔδοξε τῷ δήμῳ στρατηγῶν γνώμη»

Τούτων ὑπάρχουσι πολλὰ εἶδη, ἂν καὶ πόσα δὲν εἶνε γνωστόν. Καθὼς δὲ ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Δημοσθένους, οὕτω καὶ ἐν Σμύρνη, εὐρίσκομεν στρατηγὸν ἐπὶ τῶν ὄπλων ἢ στρατηγοῦντα τῶν ὄπλων ἢ ἀπλῶς τὸν ἐπὶ τῶν ὄπλων, οἵτινες, ὡς φαίνεται, εἶχον στρατιωτικὰ χρέη. Προσέτι ἐπίτροπον τῆς στρατηγίας, Curatorem. Ἄλλος παρ' αὐτὸν εἶνε ὁ Πομπᾶτος στρατηγός, ὅστις προίστατο τῶν πεμπομένων πομπῶν. Ὁ δὲ στρατηγός ἐπὶ τῆς εἰρήνης εἶνε ἐξάπαντος ὁ αὐτὸς μὲ τὸν φύλακα τῆς εἰρήνης ἢ εἰρηνάρχην, ἤγουν τὸν προϊστάμενον τῆς δημοσίας τάξεως καὶ τῆς τῶν βίων ἐξετάσεως ἢ τῆς τῶν ἠθῶν ἐπανορθώσεως.

Ἄρχοντες πολλὰ σπανίως ἀπαντῶνται. Ἄλλ' εἰς τὴν μνημονευθεῖσαν συνθήκην ἀναγινώσκεται »παρεκάλεσαν αὐτοὺς ὁ δῆμος παραδοῦναι τὰς κλεῖδας τῷ ἄρχοντι τῷ ἀποσταλέντι ὑπὸ τοῦ δήμου«. Καὶ ὁμοίως δυνατόν ν' ἀμφιβάλλῃ τις, ἂν οὗτος ἦνε ὠρισμένος τις ἄρχων. Ἐν ἄλλῃ ἐπιγραφῇ εὐρηται. »Ἀσκληπιῷ Παιήονι Διόγνητος Ἀπολλωνίου... ἄρχων καθιέρωσεν«· ἥτις ὁμοίως εἶνε νεώτερον τοῦ Ἀδριανοῦ. Ἄν καὶ ὑπάρχουσι λοιπὸν οἱ ἀρ-

χοντες μετὰ τῶν στρατηγῶν, δὲν ἦτο ὅμως, ὡς φαίνεται, οὐσιῶδες τὸ ἀξίωμα αὐτῶν.

Οἱ Πρυτάνεις (Παράβ. Spanheim de Vesta et Prytanibus) ἐξεπλήρουν χρέη θρησκευτικὰ καὶ πολιτικὰ, καὶ ἀναφέρεται ποτὲ μὲν εἷς, ἄλλοτε δὲ πλειότεροι. Τούτων εἷς ὠνομάζετο πρῶτος Πρύτανις, οἱ δὲ λοιποὶ οἱ περὶ πρύτανιν ἢ παραπρυτάνεις. Εἶχον πρυτανεῖον, ὡς οἱ ἐν Ἀθήναις πρυτάνεις, ὅπου οἱ τῆς Μαγνησίας πρέσβεις προσεκλήθησαν ἐπὶ ξενισμόν.

Ταμίαι. Οὗτοι προίσταντο τῶν προσόδων ἱερῶν καὶ δημοσίων (C. I. 3137. Ὁ ταμίας τῶν ἱερῶν προσόδων «καὶ 3193», ὁ ταμίας τῆς πόλεως). Ἦσαν δὲ χειροτονητοί, καθὼς μαρτυρεῖ ἡ ἐπιγραφή (C. I. 3169). «Μάρκος ταμίας καὶ οἱ ξυνάρξσαντες αὐτῶν κατὰ τὴν τοῦ δήμου χειροτονίαν.»

Ὡσαύτως ὑπῆρχε γραμματεὺς βουλῆς καὶ γραμματεὺς δήμου, ἀρχαὶ ἀπαντώμεναι καὶ εἰς ἄλλας πόλεις, τὰς Τράλλεις, ἴσως καὶ τὴν Ἐφεσον.

Μετὰ ταύτης τῆς ἀρχῆς πρέπει νὰ γείνη μνεῖα καὶ τῶν γραμματοφυλάκων, οἵτινες ἐφρόντιζον περὶ φυλακῆς τῶν δογμάτων τῆς γερουσίας καὶ τοῦ δήμου ἐν τῷ δημοσίῳ. (C. I. 3137).

Καὶ γυμνικὴ ἀρχαὶ εὐρίσκοντο ἐν Σμύρνη, ὁ Ξυσταρχῶν ἢ Ξυστάρχης καὶ ὁ ἀγωνοθέτης. Οὗτος, ἂν ἀνῆκεν εἰς τοὺς γυμνικοὺς ἢ μουσικοὺς ἀγῶνας, εἶνε ἀμφίβολον.

Καθὼς δὲ παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς Σμυρναίοις, ἦσαν παιδονόμοι, ἐπιτετραμμένοι τὴν τῶν ἡθῶν τῶν νέων ἐπιτήρησιν. Ἐτέρα ἀρχὴ βεβαίως ὄχι διάφορος, εἰς ἣν ἦτο ἐπιτετραμμένη ἡ ἐπιτήρησις τῶν ἡθῶν τῶν γυναικῶν καὶ παρθένων, ἦτο ὁ ἐπὶ τῆς εὐκοσμίας τῶν παρθένων, ἔχων ὁμοιότητα πρὸς τοὺς τῶν Ἀθηναίων γυναικονόμους

(ιδ. Herrmann Slaatsalterth. §. 150. 5.). Εἰς ἐπιγραφὴν τινα ἀπαντᾶται καὶ ὁ καλούμενος Εὐποσιάρχης (C. I, 3385). Ἡ δὲ φροντίς τῆς ἀγορᾶς ἦτο ἀφειμένη εἰς τοὺς ἀγορονόμους.

Οἱ Ἰππαρχοὶ ἀναφερόμενοι μεταξὺ τῶν ἀρχῶν εἶχον πιθανῶς στρατιωτικὰ χρέη (C. I. 3201).

Ἀσιάρχαι (Mionnet. III. 1400 Eckhel I. σ. 553) ἀπαντῶνται ἐν Σμύρνῃ, πάντοτε μὲ προσθήκην Σμυρναίων. Δὲν εἶνε ὅμως ἴδιοι τῶν Σμυρναίων ἄρχοντες. Ἐπειδὴ τῶν ῥωμαϊκῶν ἀρχῶν πλεῖστα ὀνόματα ὑπάρχουσι πρὸς αὐτοῖς καὶ μάλιστα ἀνθυπάτων (Mionnet. III. 1121 καὶ ἄλλαχ.). Ὡς τοιαύτη δὲ πρέπει ν' ἀναφερθῆ καὶ ὁ Conventus juridicus.

Ὁ Δῆμος διηρεῖτο εἰς τρεῖς φυλάς (C. I. 3237); ὧν μία μὲν ἐκαλεῖτο Ἀμμωνίς, ἑτέρα δὲ Ἀρτεμισιάς (C. I. 3266). Τίνα δὲ καὶ πόσα ἦσαν τὰ ἔργα αὐτοῦ συνάγεται ἐκ τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης συνθήκης. Ἐσυνθηκολόγει δηλ. μὲ ἄλλας πόλεις καὶ ἐπεμπε πρέσβεις· ἐπεμελεῖτο τὴν ἱερῶν καὶ ὑποδεχόμενος ἐξένιζε τοὺς ξένους πρέσβεις. Ἐκτὸς τούτου ἐξέλεγε τὰς ἀρχὰς προεδρευούσης τῆς βουλῆς (ιδ. Ἀριστειδ. Ἱερ. Λόγ. 4).

Βουλῆς μνεία γίνεται ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς συνθήκης μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους. Διαφέρει δὲ κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν ταύτης ἡ Γερουσία (C. I. 3201. 3376. 3281. »Ἀποτεῖσει τῶ σεμνοτάτῳ συνεδρίῳ τῶν ἐν Σμύρνῃ Γερόντων«), ἂν καὶ ἦνε δύσκολον ν' ἀποδειχθῆ εἰς τί συνίστατο ἡ διαφορὰ αὕτη. Ἐπὶ τῶν νομισμάτων πάντοτε εὕρισκεται Ἱερὰ σύγκλητος (Mionnet III. 1179 — 1199, Suppl. VI. 1594 — 1618) ἢ Σεβαστὴ σύγκλητος (Mionnet III. 1224 καὶ ἐξ. Suppl. IV. 1631. καὶ ἐξ),

ἢ Τερὰ σύγκλητος καὶ ἐλευθέρα (Spanheim de usu et praestant. numm. σ. 569).

Θεὸς δὲ σύγκλητος (Mionnet. III. 1200 καὶ ἀλλαχ.) φαίνεται, ὅτι εἶνε ἡ τῶν Ῥωμαίων σύγκλητος. Παραβ. Eekhel. I. 2. σ. 547. Ὅτι δὲ τῆς βουλῆς προ-ἠδρευον πρυτάνεις οὐδαμοῦ μνημονεύεται. Ὁ εὕρισκόμενος ὁμῶς εἰς ἐπιγραφὰς βούλαρχος (C. I. 3201 Παραβ. καὶ Mionnet III. 946. Σμυρναίων βούλαρχος.) θεωρεῖται ὡς πρύτανις καὶ τῆς βουλῆς πρόεδρος. Ὑπῆρχε προσέτι καὶ ἐπιμήνιος τις (Boeckh εἰς C. I. 3137 καὶ Hermann Cottesd. Alt. 9. 11. 14 καὶ ἀλλαχ.), ὅστις φαίνεται, ὅτι ἦτο μηνιαῖος ἱεροποιός (λατιν. Sacrificulus).

Φαίνεται, ὅτι μεταξὺ ὄλων οἱ Σμυρναῖοι, μάλιστα εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, ἐκαυχῶντο ὡς πρῶτοι τῆς Ἀσίας καὶ διὰ τοῦτο ἤριζον συχνὰ καὶ πρὸς ἄλλας πόλεις, πρὸ πάντων δὲ πρὸς τὴν Πέργαμον καὶ Ἐφεσον (Ἀριστείδ. περὶ Ὁμονοιᾶς. Spanheim de usu et pr. σ. 884. καὶ ἀλλ. Παράβ. καὶ Δίων. Χρυσός. Λόγ. 34. »Εἰ Σμυρναῖοι πρὸς Ἐφεσίους ἐρίζουσι, περὶ ὄνου σκιᾶς, φασί, διαφέρονται.« Ὀνομάζετο λοιπὸν ἡ πόλις ὄχι μόνον κόσμος τῆς Ἰωνίας (C. I. 3191. ἐπὶ Σεπτ. Σεβήρου καὶ συχνάκις εἰς τὰς ἐπιγραφ.), καὶ ὀφθαλμὸς τῆς Ἀσίας (Ἀριστείδ. Μον. ἐπὶ Σμ. I. σ. 428) καὶ μητρόπολις (C. I. 3197 καὶ 3204). ἀλλ' ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀναγινώσκειται »καὶ Σμυρναίων πρῶτων Ἀσίας« (Mionnet. 1340 καὶ C. I. 3204 καὶ ἐξ.) Ἀλλὰ τοῦτο ἀνοιστέον εἰς τοὺς ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους μόνον ἡ πόλις αὕτη εἶχε τὴν προεδρίαν (ἰδ. Tittmann Gr. Staatsverf. σελ. 742 Krause Olympia σελ. 225).

Διὰ ταύτην δὲ τὴν λαμπρότητα αὐτῆς ἐζήτουν τὴν φιλίαν τῆς πολλὰ πόλεις. Τῶν ὁμονοιῶν λοιπὸν, ἃς

συνέδεσε πρὸς ἄλλας πόλεις ἔχομεν πλείστας ἀποδείξεις ἐπὶ τῶν νομισμάτων, ἤγουν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους (Mionnet III. 1199 καὶ ἄλλαχ.) Ἐφεσίους, Φιλadelphεῖς, Περγαμηνοὺς καὶ Ἐφεσίους (III. 1261), Σαρδιανούς, Νικομηδεῖς, Λακεδαιμονίους, Περγαμηνοὺς μόνους, Θυατειρηνοὺς, Τραχλιανούς, Περινθίους (III. 1430 καὶ ἄλλαχ.), Χίους, Ἱεραπολίτας (III. 1430), Ἀσιανούς. Καὶ μὲ τοὺς Κλαζομενίους εἶχον στενὴν φιλίαν, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς κολοβωμένης ἐπιγραφῆς (C.I. 3184.): ὅθεν ὅμως ἐξάγεται, ὅτι οἱ Κολοφώνιοι παρεῖχον δικαστὰς εἰς τοὺς Σμυρναίους.

Ἀποικίας οἱ Σμυρναῖοι δὲν ἐξέπεμψαν. Τινὲς ἀπατηθέντες ἀπὸ νόμισμά τι τῶν Ἀμαστριανῶν, τὸ ὁποῖον παρίστανε τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν ποταμὸν Μέλητα μὲ ἐπιγραφὴν Μέλης, ἠθέλησαν ν' ἀποδώσωσι τὴν ἀρχὴν τῆς τῶν Ἀμαστριανῶν πόλεως εἰς τοὺς Σμυρναίους. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς ταύτην τὴν πόλιν ἀποδίδουσιν οἱ συγγραφεῖς διάφορον ἀρχὴν, δικαίως ὁ Σπαγγέμιος ἐσυμπέρανεν, ὅτι τοῦτο ἀνοιστέον εἰς τὴν πρὸς τὸν Ὅμηρον κλίσιν τῶν Ἀμαστριανῶν.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ.

Εἰκὼν τῆς καλῆς οἰκίας ὑπὸ παιδαγωγικῆν ἔποιεν.

Οἰκία ὀνομάζεται ὄχι μόνον τὸ ἄθροισμα ἔλων τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων αὐξάνει καὶ ἀνατρέφεται παιδίον τι, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀναγκαία ἐκείνη εἰς τὴν ἀνθρωπότητα κοινωνία, ἐν ἣ συνάπτονται πρόσωπα μετ' ἀλλήλων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως διὰ τοῦ γάμου, ὡς ἀρχῆς καὶ βάσεως αὐτῆς. Ἡ κοινωνία αὕτη εἶνε ἡ πρώτη εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ φυσικωτάτη διὰ τὴν διαφορὰν τοῦ γένους, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται, ἡ μονιμωτάτη διὰ τὸν δεσμόν τῆς ἀγάπης, τῆς καθαρωτάτης ἔλων τῶν ἀνθρωπίνων ἐρμῶν, ἡ οὐσιωδεστάτη διὰ τοὺς ἔλους ἀνθρωπίνους σκοποὺς καὶ τὸν προορισμὸν αὐτὸν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ οἰκία εἶνε βᾶσις πάσης ἀναπτύξεως τοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἀνθρωπίνου, ἐστία, τῆς ὁποίας τὸ φῶς καὶ ἡ γλυκεῖα θερμότης ἐκτυλίσσει τὰ ἐν ἡμῖν εὐγενῆ σπέρματα, φυτῶριον, ὅπου τρέφονται καὶ αὐξάνουσι τὰ τρυφερὰ φυτὰ, μέχρις οὗ γίνωσιν ἱκανὰ νὰ ὑποφέρωσι τὸν ἐλεύθερον ἀέρα, καὶ ὅπου εἰς ψυχρὰς νύκτας ἢ ὥρας τοῦ ἔτους εὐρίσκουσι σκέπην καὶ περίθαλψιν.

Ἐπὶ τῆς οἰκίας στηρίζεται καὶ ἡ πολιτεία αὐτή, ἥτις ἀναγνωρίζουσα τοῦτο τιμᾶ, περιποιεῖται καὶ προστατεύει αὐτήν. Ἡ ἱστορία τῶν πολιτειῶν μᾶς διδάσκει, ὅτι τότε μόνον αὐταὶ ἔπασαν εἰς παρακμὴν, ὅταν διὰ τῆς διαφθορᾶς τῆς οἰκίας ἀπόλεσαν τὸ στῆριγμά των. Τοῦναντίον ἡ αὐ-

τῆ Ἱστορία προσφέρει ἐνίοτε τὸ ὠραῖον παράδειγμα, ὅτι ἡ ἀδιάφορος μείνσα οἰκία ἔσωσεν ἀπὸ τὸν ὀλεθρὸν τῆς τῆν πίπτουσαν πολιτείαν. Τὸ σιδηροῦν σκῆπτρον Ναπολέοντος τοῦ Α΄. δὲν ἠδυνήθη νὰ μείνη, ὀμηρικῶς εἰπεῖν, δι' ἄλλο ἄφθιτον, εἰμή, διότι οὗτος ἐπ' ἐσχάτων εἶχε περιφρονήσει καὶ καταπίσει πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως τὴν οἰκίαν.

Ἡ οἰκία ὅμως, ὡς εἶνε οὐσιώδης διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐν γένει καὶ διὰ τὴν πολιτείαν ἐν μέρει, οὕτω καὶ διὰ τὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν σχολήν. «Τὸν καιρὸν γνωρίζομεν ἐκ τοῦ ἀνέμου, τὸν δεσπότην ἐκ τῶν δούλων, τὸν δε-πατέρα ἐκ τῶν τέκνων». Πᾶσα παιδεία, λέγει ὁ Γερμανὸς Keul, ἀρχίζει ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ ἰδιώτου καὶ ἐξ αὐτῆς διαδίδεται ἀπώτερον.» Καὶ τῷ ὄντι, ἂν ἡ οἰκία ἦτο, ὡς ἔπρεπε νὰ ἦνε, ὁ κόσμος ὅλος, ἡ πολιτεία καὶ ἡ σχολὴ ἦθελον εἶσθαι εἰς καλλιτέραν κατάστασιν. Κατὰ δυστυχίαν ὅμως δὲν εἶνε, καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα συμπάσχουσι μετ' αὐτῆς διὰ τὴν ἀμυδιχίαν ἐπίδρασιν. Αἰτία ἄρα τῆς διαφθορᾶς τῶν τέκνων εἶνε συνήθως αὐτοὶ οἱ γονεῖς, οἵτινες τότε παραδίδουτιν αὐτὰ εἰς τοὺς παιδευτῆς, ὅταν ἤδη συμπληρωθῇ ἡ διαστροφή των. Καὶ εἰμπορεῖ τις νὰ εἴπῃ χωρὶς φόβον νὰ σφάλῃ, ὅτι ἐξαιρουμένων ὀλίγων οἰκιῶν ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων πηγάζει μόνιν δυστυχία καὶ κακοδαιμονία εἰς τὴν πολιτείαν. Εἰς τὴν μίαν μεταχειρίζονται τὰ παιδιά τόσον αὐστηρά, ὥστε τὰ κάμνουσι ν' ἀποστρέφονται πᾶν καλόν, εἰς τὴν ἄλλην τὰ μεταχειρίζονται μὲ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τυφλήν, οὕτως εἰπεῖν, ἀγάφην, ὥστε φεῖρεται ἐν αὐτοῖς πᾶσα δύναμις, ὡς δικαῶν πολλῶν σακχαρικῶν οἱ ὀδόντες. Ἐδῶ δὲν φροντίζει τις περὶ αὐτῶν ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐκεῖ ἀπὸ πρωΐας μέχρι ἑσπέρας χειραγωγοῦνται ὑπὸ τροσῶν καὶ τιτῶν. Ἐδῶ σκολίζονται καθημερινῶς ὡς κόραϊ (κοῦκλαι), ἐκμαίγονται, καὶ ἀπειματίζονται, ἐνῶ ἐκεῖ παρεμειλημένα καὶ

βρακένδυτα κείνται εἰς τὸν ρύπον καὶ τὴν ἀκοσμίαν καὶ χάνουσι πᾶσαν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς τάξεως. Ἐδῶ ἀκροάζονται καὶ βλέπουσιν ὅλα, ἕως καὶ αὐτὰ τὰ αἰσχίστα, ἐκεῖ ὅλα ἐν τῇ οἰκίᾳ εἶνε κεκαλυμμένα καὶ μυστηριώδη. Ἐδῶ πηγάζει ἡ ἀθλιότης ἐκ τῆς πενίας, ἐκεῖ ἐκ τοῦ πλοῦτου τῆς οἰκογενείας. Καὶ ποῦ δύναμαι ν' ἀναφέρω ὅλας τὰς ἐλλείψεις τῆς οἰκίας, δι' ἃς πολλοὶ παιδαγωγοὶ καὶ φίλοι τῆς ἀνθρωπότητος ἐστενάξαν καὶ στεναῖζουσι μέχρι τῆς σήμερον; Ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα ταῦτα, νομίζω, ἀρκοῦσι νὰ δείξωσιν εἰς τὸν καθένα, ὅτι τοιαύτη οἰκία καὶ οἰκιακὴ ἀγωγή δὲν εἶνε ἐκ τῶν πολλὰ εὐκταίων εἰς τὴν σχολήν.

Ἄποια πρέπει νὰ ᾔηνε λοιπόν; — Ἴδου ἀναγνώσται.

Ἄν ὡς πρὸς τοῦτο ἐρωτήσωμεν τοὺς περὶ παιδῶν ἀγωγῆς κάλλιον φιλοσοφήσαντας βαθύνουας Γερμανοὺς, πρῶτον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα οἰκίας, δυναμένης νὰ θεωρηθῆ καλὴ ὑπὸ παιδαγωγικὴν ἔποψιν, εἶνε ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶνε ἡ ἀρχὴ πάσης σοφίας καὶ παιδείσεως. Τοῦτον πρέπει νὰ ἐμπνεύσωσι πρῶτιστα εἰς τὴν ἀθώαν καρδίαν τῶν παιδῶν αἱ τρυφερῶς ἀγαπῶσαι αὐτοὺς μητέρες, αἱ σοβαρῶς ἀγαπῶντες αὐτοὺς πατέρες, ὅχι διὰ ψιλῆς ἀπομνημονεύσεως ῥητῶν ἀγιογραφικῶν ἢ ἀσμάτων ἐκκλησιαστικῶν, τὰ ὅποια δὲν νοοῦσι παντάπασιν, ἀλλὰ διὰ τῆς διεγέρσεως ἰδεῶν περὶ ἐνὸς Θεοῦ δημιουργοῦ, προνοητοῦ καὶ συντηρητοῦ τοῦ παντός, Θεοῦ παναγάθου, πανσόφου καὶ παντοδυναμοῦ, ἐκ τῶν ἐν τῇ βίᾳ τῶν παιδῶν συμβαμάτων καὶ ἐκ παραδειγμάτων τῆς ἱερᾶς Ἱστορίας. Κεραυνὸς π. χ. ἐνσκήψας ἀποδεικνύει κάλλιον τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ θάνατος συγγενικοῦ πατρῦναι μᾶλλον πρὸς τὴν ταπεινοφροσύνην παρὰ τὴν μακρὰν ἐπιστημονικὴν ἀνάπτυξιν δι' ἐπιφορᾶς λόγων, τοὺς ὁποίους δὲν δύναται νὰ χωρήσῃ ὁ νοῦς τῶν παιδῶν.

Ὡς δεῦτερον γνώρισμα τοιαύτης οἰκίας, ὅποια ἐξε-

τέθη ἀνωτέρω, εἶνε ἡ ἠθικότης, ἡ ἀνύψωσις δηλ. τῆς ἰδέας τοῦ καθήκοντος ὑπεράνω τῆς φιλαυτίας. Αὕτη εἶνε καρπὸς τῆς ἀγάπης. Ὅτι δὲ ἀνευ ἠθικότητος ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡ ἀγωγή εἶνε πρᾶγμα ἀκατανόητον, συνάγεται πρὸ πάντων ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς ἐμπεριλαμβάνεται εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ἀγωγῆς καὶ ἐκ τοῦ ὅτι καὶ αὕτη ἡ θεοσέβεια ἀνευ ἠθικότητος εἶνε μόνον λέξις διάκενος.

Ἐν τῇ καλῇ οἰκίᾳ τρίτον πρέπει νὰ ἐπικρατῇ καλὴ διοικήσις. «Κακὴ διοικήσις ἐν τῇ οἰκίᾳ, λέγει ὁ I. Φάλκιος, κακὴ διοικήσις ἐν τῇ πολιτείᾳ». Διὰ τί;— Διότι ἡ κακὴ τῆς οἰκίας διοικήσις ὄχι μόνον παραβλάπτει τὴν κατ' οἶκον ἀγωγήν, ἀλλὰ παρεμποδίζει καὶ τὴν ἐν τῇ σχολῇ, ἂν δὲν καθιστᾷ αὐτὴν ὅλως ἀδύνατον. Ὅταν δὲ δὲν ἐπικρατῇ ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ τῇ σχολῇ καλὴ διοικήσις, πόθεν ἔχει νὰ λάβῃ αὐτὴν ἡ πολιτεία; Τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ διοίκησιν πρέπει νὰ ἔχῃ ἐξάπαντος ὁ πατήρ· ἂν δὲ ἔχῃ αὐτὴν ἄλλος τις, τότε εὐρίσκεται εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἀνήκει χεῖρας. Νοῦς καὶ λόγος, σεβαρότης καὶ σύνεσις, ἀδιάσειστος εὐστάθεια, ἥτις ὅμως πρέπει νὰ ᾔη ἐλευθέρᾳ πίσεως ἰσχυρογνωμοσύνης, ἀξιοπρέπεια καὶ ἡ εἰς ὅλα τὰ καλὰ προήγησις, αὗται εἶνε αἱ ἰδιότητες, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἔχῃ πᾶς οἰκοδεσπότης, ἂν θέλῃ νὰ διοικῇ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἰδίας οἰκίας. Εἰς τὴν οἰκοδέσποιναν ἀνήκει κατὰ τοσοῦτον μόνον ἡ διοικήσις, καθ' ὅσον εἶνε σύμφωνος μετὸν οἰκοδεσπότην. Παιδὲς δὲ δὲν συγχωρεῖται διόλου νὰ προστάσσωσιν. Ἡ χειρίστη διοικήσις, ἂν καὶ ὄχι σπάνια, εἶνε, ὅταν διοικῶσι τὴν οἰκίαν οἱ παῖδες.

Δραστηριότης, ἐργασία καὶ ἐπιμέλεια ἄς καταράνηται εἰς πᾶν ὅ,τι γίνεται χάριν τῆς οἰκίας. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἰσχύει ἰδίως ὡς πρὸς τοὺς παῖδας. Διότι ἡ δραστηριότης γυμνάζει καὶ ἀναπτύσσει τὰς δυνάμεις καὶ

εἶνε αὐτό τοῦτο μέσον ἀγωγῆς. Ἡ ἐργασία διευθύνει τὸ πνεῦμα εἰς σπουδαίας προθέσεις καὶ δὲν δίδει χώραν εἰς τὴν μαλθακότητα. Ἡ ἐπιμέλεια κάμνει τὸν παῖδα προσεκτικόν, περιεσκεμμένον καὶ ἀκριβῆ, καὶ προξενεῖ χάραν διὰ τὴν καλὴν τοῦ ἔργου ἔκβασιν. Ἐκτός τούτου ὅλα ταῦτα ὁμοῦ ἀποτρέπουσιν ἀπὸ τὸ κακόν· διότι ἡ ἀργία εἶνε μήτηρ τῆς κακίας. Εἶνε πολὺ ἀξιόλογον πρᾶγμα νὰ συνειθίζωμεν τὰ παιδία εἰς τὴν ἐργασίαν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν υἰείαν, δὲν πρέπει νὰ στενοχωρῶνται καὶ φοβῶνται τόσον οἱ γονεῖς. Εἶνε ἀξιοθαύμαστον πόσον τὰ παιδία δύνανται νὰ ἐργάζωνται χωρὶς βλάβην, ὅταν μόνον κάμνωσι τοῦτο μὲ εὐχαρίστησιν. Κλίσις καὶ ἀγάπη πρὸς τι κάμνει τὸν κόπον ἀνεπαίσθητον.

1 Ἄς βασιλεύῃ ἔπειτα ἐν τῇ οἰκίᾳ τάξις. Ὅτι ἕκαστον μέλος τῆς οἰκογενείας ἐκτελεῖ τὸ καθήκον του ἐντὸς ὠρισμένης προθεσμίας, ὅτε καὶ ὅπου δεῖ, ἐκ τούτου πηγάζει ἡ τάξις ἐν τῇ οἰκίᾳ. Αὕτη καθιστᾷ τὸν βίον εὐμαρῆ καὶ εὐάρεστον, φέρει τὴν εὐλογίαν εἰς τὴν ἐργασίαν, καὶ δίδει καιρὸν πρὸς προαγωγήν, εἰς δὲ τὸ πνεῦμα ἐπωφελεῖ ἐνασχόλησιν. Ἡ συνήθεια εἰς τὴν τάξιν εἶνε ὄχι μόνον οὐσιώδης διὰ τὴν ἠθικὴν ἀγωγήν τῶν παίδων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν σχολήν. Ὅταν παῖδες λησμονῶσι νὰ κάμνωσι τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐργασίαν, ὅταν ἀντιγράφωσι ἀπὸ ἄλλου, ὅταν δὲν ἔχωσι μεθ' ἑαυτῶν τὰ ἐργαλεῖα διὰ τὴν γραφὴν καὶ Ἰχνογραφίαν, ὅταν δὲν ἐγείρωνται τῆς κλίνης τὴν ὠρισμένην ὥραν, ὅταν προγευματίζωσι καὶ ἔρχωνται ἀργὰ εἰς τὰ μαθήματα, πῶς δύναται καὶ ἡ ἀρίστη σχολὴ νὰ ἐνεργήσῃ εὐεργετικῶς;

Ἡ οἰκίξ, πρέπει νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν καθαριότητα. Αὕτη εἶνε πολυτελής στολισμὸς τοῦ σώματος καὶ οὐσιώδης πρὸς διατήρησιν τῆς υἰείας. Πολ-

λαί ἀσθένειαι μόνον ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν αὐτῆς προέρχονται. Ἄλλ' αὕτη εἶνε καὶ σημεῖον τῆς καθαριότητος τῆς ψυχῆς. Ἀκάθαρτος ὀφθαλμὸς εἶνε τὸ σύμβολον ἀκαθάρτου καρδίας. Τί ἄλλο εἶνε ἢ κακία, εἰ μὴ ἀκαθαρσία φρονημάτων καὶ βουλευμάτων; Πόσον δ' εὐκόλον εἶνε νὰ ριζωθῇ τὸ κακὸν τοῦτο ὅπου εἶνε ἀπονεκρωμένον τὸ αἶσθημα τῆς καθαριότητος, καὶ ἐπομένως τῆς αἰδοῦς! Ἐκτὸς τούτου, ἡ καθαριότης εἶνε καὶ πηγὴ ἐνασχολήσεως, καὶ διὰ τούτους τοὺς λόγους πρέπει καὶ ἡ σχολὴ νὰ φροντίζη περὶ αὐτῆς. Ἄλλὰ πόσον ἤθελεν εἶσθαι ὀχληρὸν δι' αὐτὴν τὸ ἔργον τοῦτο, ἂν βιάζηται ν' ἀποστέλλῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοὺς παῖδας, διὰ νὰ κτενισθῶσι καὶ νιφθῶσι, διὰ νὰ κόψωσι τοὺς ὄνυχας καὶ νὰ καθαρίσωσι τὰ ἐνδύματά των! Δὲν πρέπει ὅμως πάλιν ἡ καθαριότης νὰ ἐκπίπτῃ εἰς ὑπερβολὴν καὶ νὰ κάμνῃ τοὺς παῖδας ἀντὶ φιλοκάλων φιλοκαλλωπιστάς. «Τὰ μεταξωτὰ καὶ τρίχαπτα σβύνοσι τὸ πῦρ τοῦ μαγειρείου».

Καμμία διοίκησις οἰκίας δὲν προκόπτει ἄνευ ὑπακοῆς. Οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ πρέπει ἀναμφιλέκτως νὰ πείθωνται εἰς τὸν οἰκοδεσπότην. Ὅπου τοῦτο δὲν γίνεται, ἡ ἐκλείπει πᾶσα δραστηριότης, ἐργασία καὶ ἐπιμέλεια, ἡ αὐταὶ θέλουσι στραφῆ κατὰ τῆς τάξεως, καθαριότητος καὶ ἄλλων καλῶν προθέσεων τῆς οἰκίας, καὶ οὕτως ἡ μὲν οἰκιακὴ κοινωνία θέλει διαλυθῆ, ἡ δὲ οἰκία θέλει ἐρημωθῆ. Ἰδίως ἡ ὑπακοὴ εἶνε ἀναγκαῖα εἰς τοὺς παῖδας, οἵτινες δὲν γνωρίζουσιν ἀκόμη τί ὠφελεῖ εἰς αὐτούς, οἵτινες καί, ὅταν ἡλικιωθῶσιν, ἔχουσιν ἀνάγκην αὐτῆς, καὶ δὲν θέλουσι πατε δυνῆθῃ νὰ μάθωσι νὰ προστάσσωσι, πρὶν μάθωσι νὰ ὑπακούωσιν. Ἐκτὸς τούτου, ἡ ὑπακοὴ εἶνε διὰ τὴν ἠθικὴν ἀνατροφὴν σιμὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ καλοῦ παραδείγματος τὸ οὐσιωδέστατον. Τί ἄλλο εἶνε ἢ ἀρετὴ,

εἰμὴ ὑπακοή εἰς τὸν ἐσωτερικὸν λόγον καὶ εἰς τὸ λογικόν; Ἐκ τούτου συνάγεται πόσον πρέπει νὰ προσέχωμεν, διὰ νὰ μὴ γεννηθῇ εἰς τὰς καρδίας τῶν παιδῶν ἡ ψευδὴς ὑπακοή, ἀλλ' ἡ ἀληθοῦς καὶ ἠθικὴ. Αὕτη στηρίζεται εἰς τὴν ἀγάπην καὶ ὑπόληψιν τοῦ προστάσσοντος, καὶ εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ ἐσωτερικοῦ νόμου. Ὁ παῖς, ὅστις δεικνύει ταύτην τὴν ὑπακοήν, δὲν ὑποτάσσεται μὲ βίαν ἢ ἀπὸ φόβον τοῦ προστάσσοντος, ἀλλ' ἀπὸ σέβας καὶ ἀγάπην πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν νόμον, ὅστις λαλεῖ ἐν αὐτῷ. Εὐτυχεῖς οἱ γονεῖς, οἵτινες ἔχουσι τοιαῦτα παιθῆνια τέκνα!

Ἐκ τῶν οὐσιωδῶσεσάτων συστατικῶν τῆς καλῆς οἰκίας εἶνε καὶ ἡ ἐπιτήρησις. Αὕτη προσιδιάζει κυρίως εἰς τὴν μητέρα. Διότι αὕτη μένει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατ' οἶκον. Ὁ ἰχθὺς ἀγαπᾷ τὸ ὕδωρ, τὸ πτηνὸν τὸν ἀέρα καὶ ἡ καλὴ μήτηρ τὴν οἰκίαν. Ἐκτός τούτου, ἡ μήτηρ ἔχει φαιδρότερον χαρακτήρα, πλειότεραν ὑπομονὴν καὶ στοργὴν παρὰ τὸν πατέρα· ἀλλὰ πρὸς τοῦτο εἶνε ἀναγκαῖα παιδεία, ἐπὶ παιδείας στηριζομένη εὐστάθεια τοῦ χαρακτήρος καὶ γνῶσις τῶν σχολικῶν σχέσεων. Μὲ τοῦτο δὲν νοῶ, ὅτι πατὴρ καὶ μήτηρ πρέπει τὰ ἦγε ἐγκρατεῖς τῆς ὅλης Παιδαγωγικῆς· ἀλλὰ τὰ γενικώτερα αὐτῆς, καὶ μάλιστα τῆς σωματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς, διότι ἔχουσι ν' ἀναπτύξωσι δυνάμεις καὶ δεξιότητας, ἔπρεπεν ἐξάπαντος νὰ γνωρίζωσιν. «Εἰς ἐκάστην οἰκίαν, φωνάζει μὲ ἀγαπάκησιν διάσημὸς τις παιδαγωγός, εὐρίσκεται ἐν βιβλίῳ Μαγειρικῆς, καὶ ἐν βιβλίῳ Παιδαγωγικῆς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὐρίσκηται; Εἶνε ἄρα γε ὁ ζῶμός καὶ τὸ ὄπτιον πράγματα σπουδαιότερα παρὰ καλῶς ἀνατεθραμμένα τέκνα;» Ὡ! Ἄν οἱ γονεῖς, καὶ μάλιστα αἱ μητέρες, ἐν καιρῷ ἀργίας, ἀντὶ μυθιστορημάτων καὶ ἄλλων ἐπιβλασ-

βιβλίων, ἤθελον ἀναγινώσκει συγγράμματα παιδαγωγικά, ὅποιον εἶνε τὸ πρό τιος καιροῦ ὑπὸ τῆς Σαυφούς Λεοντιάδος μεταφρασθὲν σύγγραμμα τῆς K. Necker de Saussure (1) ἤθελον μάθει πολλά πράγματα, δι' ἀγνοίαν τῶν ὁποίων σήμερον ἀποτυγχάνει παρ' ἡμῖν ἡ σχολικὴ ἀγωγή, καὶ γίνονται τόσον ἄδικα ἀμοιβαῖα παράπονα. Ἀλλὰ τί νὰ εἶπη τις περὶ τῶν ἀθλίων ἐκείνων γονέων, οἵτινες, χωρὶς νὰ φροντίζωσι διόλου περὶ τῶν τέκνων των, νομίζοντες, ὅτι οἱ διδάσκαλοι εἶνε γλύπται, δυνάμενοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ τμήματος τοῦ μαρμάρου νὰ πλάσωσι τώρα μὲν ἓνα Πρίσιπον, τώρα δὲ ἓνα Ἀπόλλωνα, ἀπαιτοῦσι νὰ προάξωσιν αὐτὰ διανοητικῶς καὶ ἠθικῶς, ἐνῶ συναναστρέφονται συχνὰ πυκνὰ μὲ ἄλλα παιδιά κακοήθη, καὶ δούλους πολλάκις, ἢ διατρίβουσι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἡμέρας ἐν ταῖς ὁδοῖς, ὅπου βλέπουσι καὶ ἀκούουσι τὰ αἰσχιστα;

Ἡ καλὴ οἰκία κάμνει καὶ καλὴν τῆς σχολῆς χρῆσιν. Ἀναγνωρίζει τὴν ἀξίαν τῆς καὶ δὲν συγχωρεῖ ἀπουσίας ἀδικαιολογήτους. Ὁ μαθητὴν τινὰ, ἂν μὲν πλεῖστον χρόνον κατ' οἶκον πλησίον τῆς μητρὸς παρὰ εἰς τὸ ἐργαστήριον, δὲν θέλει γίνεαι μέγας τεχνίτης εἰς τὸ εἶδος του. Πολὺ ὀλιγώτερον παρατηροῦσι τοῦτο ὡς πρὸς τὴν σχολὴν, ἂν καὶ σχετικῶς ἀληθεύῃ περισσότερο δι' αὐτήν. Διότι ὁ ἀπὼν μαθητὴς ὄχι μόνον στερεῖται τινὰς γυμνασίας, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπάνοδόν του εὐρίσκει τοὺς συμμαθητὰς του ἀρκούντως προωδευμένους, καὶ τὸ κατ' αὐτόν, τὸ παρλειφθὲν δὲν δύναται τὰ ἀναληφθῆ, καὶ οὕτως ὀπισθοχωρεῖ. Ἐπειδὴ δὲ ὀπισθοχωρεῖ, δὲν προχωρεῖ ἐξίσου μὲ τοὺς ἄλλους. Νέα τις ἀπουσία κάμνει αὐτόν

(1) Ἡ τὰ ἀξιόλογα Παιδαγωγικά ἐγχειρίδια τοῦ K. A. Meiß, καὶ τοῦ K. A. K. Σπαθόκη.

νά οπισθοχωρήσῃ πλείοτερον. Ἀποβάλλει λοιπὸν πρῶτον τὴν κλίσιν, ἔπειτα τὴν προσοχὴν, καὶ τέλος τὴν ἐπιμέλειαν. Ὁ νοῦς στρέφεται πρὸς ἄλλα πράγματα, ὁ δὲ παῖς ἀπόλλυται διανοητικῶς.

Τὴν πρὸς τὴν σχολὴν ὑπόληψιν ὑποσκάπτουσι πολ-
λάκις γονεῖς ἀδιάκριτοι. Τοῦτο συμβαίνει διὰ τῆς ἀ-
περισχέπτου μομφῆς αὐτῆς, παρόντων τῶν παιδῶν. Ὁ
μὲν κακίξει τὰ μαθήματα, ὁ δὲ τὴν μέθοδον. Ὁ μὲν
θέλει τὴν ἀφαίρεσιν, ὁ δὲ τὴν προσθήκην τοῦ δεῖνος
ἢ δεῖνος μαθήματος. Ὁ μὲν διώκει ἐν τοῖς μαθήμα-
σι τὸ χρήσιμον καὶ ὠφέλιμον, ὁ δὲ τὸ τερπνὸν καὶ
ἠριον. Ὁ μὲν παραπονεῖται διὰ τὴν ὀλιγότητα, ὁ δὲ
διὰ τὴν πληθύν τῶν μαθημάτων. Καὶ ἂν περιορίζοντο
μόνον εἰς τὰ πράγματα, εἶχε καλῶς· ἀλλὰ πολλάκις
καταφέρονται καὶ κατὰ τῶν προσώπων, κατὰ τῶν δι-
δασκάλων, τῶν καλῶν διδασκάλων. Πόσον ὁμως τὸ
τοιούτου βλάπτει, δὲν τὸ λέγω ἐγώ· ἄς τὸ ἀκούσω-
μεν ἀπὸ τοῦ στόμα τοῦ μεγίστου ἰσως τῶν ἱστοριο-
γράφων τῆς Παιδαγωγικῆς τοῦ αἰῶνος μας, τοῦ Ksrl
v. Raumer. Πρὸ πάντων, λέγει, ἐπικρίνουσιν ἢ ἐκφρά-
ζονται περιφρονητικῶς ἢ δυσμενῶς κατὰ τῶν διδασκάλων
ἀνόητοι γονεῖς, οἵτινες θέλουσι νὰ μεταχειρίζονται αὐ-
τοὺς ὡς μισθωτοὺς δούλους, ἢ ἀπαιτοῦσι νὰ συμμορ-
φώνωνται οὔτοι μὲ τὰς περιορισμένας τῶν ιδέας καὶ
ἰδιορρυθμίας. Ἐπὶ πορευοῖα τῶν παιδῶν κακίζουσι τὴν
διδασκαλίαν τῶν, τὴν αὐστηρότητα τῶν, παρατηροῦσι
δὲ ὅτι καὶ ὁ μισθός, τὸν ὁποῖον λαμβάνουσιν, εἶνε
ὑπέρογκος. Καὶ εἰς ἀνθρώπους, περὶ τῶν ὁποίων λέ-
γουσι ταῦτα, εἰς τούτους πρέπει τὰ τέκνα τῶν νὰ ὑ-
πακούωσι, τούτους νὰ ἀγαπῶσι καὶ τούτους νὰ σέβων-
ται! » «Οἱ γονεῖς μου, προσθέτει ὁ αὐτὸς ἱστορικός,
ἤθελον νὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς ἐμὲ ἀπόλυτον ὑπακοὴν καὶ
ῥέθας πρὸς τοὺς διδασκάλους. Ἀλλὰ μιᾶ τῶν ἡμερῶν

ἔκαμε τὸ φαινόμενον ἀσήμαντον λάθος ὁ πατήρ μου. ἐκάκισεν ἐπὶ παρουσίᾳ μου τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ διδάσκαλός μου ἔκαμε τὴν γραφίδα του. Αὕτη ἡ μηδαμινὴ μομφὴ ἔκαμε τὸ πρῶτον νὰ διστάσω περὶ τῆς τελειότητος τοῦ διδασκάλου μου. «

Ἴσως πολλαὶ τῶν ἐσφαλμένων τούτων παρατηρήσεων, γινόμεναι μεταξὺ ἡλικιωμένων, ὡς τοιαῦται, δὲν ἤθελον προξενήσει καμμίαν βλάβην. Ἄλ' ὅταν ἦνε παρόντες παῖδες, πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δηλητήριοι αὐτῶν καὶ τῶν σχολείων. Διότι, ἐκτός τοῦ ὅτι διεγείρουσι τὴν κλίσιν πρὸς τὴν ὀκνηρίαν καὶ τὴν ἀπειθειαν, γίνονται παραίτιοι καὶ ἀγενῶν φρονημάτων· ἐπειδὴ διδάσκουσι νὰ καταφρονῶμεν τὴν πολυμάθειαν καὶ τὴν λεπτοφυῆ διάπλασιν, καὶ νὰ ἐκτιμῶμεν μόνον τὸ ἡδύ, τὸ σαρκικόν καὶ τὸ ὠφέλιμον, δι' αὐτῆς μολύνονται καὶ οἱ ἄλλοι παῖδες, διακινδυνεύεται ἡ τύχη τῆς σχολῆς, καὶ παρεισάγεται εἰς αὐτὴν ἡ ὀκνηρία καὶ ἡ στάσις.

Ἡ καλὴ οἰκία τέλος δὲν πρέπει ν' ἀποσύρῃ καὶ πρόωρα τῆς σχολῆς τοὺς παῖδας. Τοῦτο βεβαίως ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος, τὸ ὁποῖον μέλλουσι νὰ ἐκλέξωσι. Μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν ὅμως τοῦ νοῦς καὶ τὴν διάπλασιν τοῦ χαρακτῆρος καταντᾷ τοῦτο ἀπαραίτητον. Ποτὲ ὅμως δὲν πρέπει ν' ἀποσύρωνται τῆς σχολῆς μαθηταὶ μόνον δι' ἀπόκτησιν τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου ἢ διὰ μικρὰν θέσιν. Σκόπιμον ἤθελεν εἶσθαι μάλιστα εἰς τὴν τοιαύτην περίστασιν, ὅταν ἡ οἰκία λαμβάνῃ μαθητὴν τινα παρὰ τῆς σχολῆς δι' ὑπηρεσίαν, ν' ἀναφέρηται εἰς αὐτὴν, νὰ ζητῇ πληροφορίας καὶ ἀποδεικτικά, καὶ νὰ μὴ δέχεται τοὺς μὴ συμπληρώσαντας τὸν κύκλον τῶν μαθημάτων των. Ὅταν παῖδες καὶ νεανίσκοι, μέλλοντες νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸν βίον ὡς ὑπηρεταὶ ἢ γραμματεῖς ἐμπορικῶν καταστη-

μάτων, ἤθελον ἰδεῖ, ὅτι ἐκεῖνοι, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν δύνανται νὰ πραγματοποιήσωσι τὰ σχέδιά των, θεωροῦσι τὴν σχολὴν τόσον οὐσιώδη, ἤθελον πρὸς ὄφελος ἑαυτῶν καὶ τῆς τάξεώς των φειτᾶ εἰς τὴν σχολὴν τακτικώτερον, καὶ ἤθελον ἐξέρχεσθαι αὐτῆς εἰς τὸν βίον μὲ πλειοτέρας γνώσεις καὶ πλειοτέραν ἠθικὴν διάπλασιν.

Αὕτη εἶνε, φίλοι ἀναγνώσται, ἡ ὅσον ἔνεστι τελεία εἰκὼν τῆς καλῆς οἰκίας ὑπὸ παιδαγωγικὴν ἐποψιν, καὶ ταύτην ὡς ἰδεῶδές τι, πρέπει εἰ γονεῖς νὰ προσπαθήσωμεν νὰ φθάσωμεν, ἢ καὶ νὰ πλησιάσωμεν· διότι ἐπ' αὐτῆς, ὡς ἐπὶ ἐδραίας βάσεως, ἔπειτα δύνανται νὰ ἐποικοδομήσωσι τὰ σχολεῖα, τὰ ὁποῖα προτίθενται ὄχι μόνον νὰ συνεχίσωσι τὸ ὑπ' αὐτῆς ἀρχισθὲν ἔργον τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς τῶν παιδῶν διαπλάσεως, ἀλλὰ καὶ νὰ φέρωσιν αὐτὸ εἰς αἴσιον πέρας. Διὰ νὰ δυνηθῶσιν ὁμοῦ νὰ ἐκτελέσωσι τοῦτο τὰ σχολεῖα, πρέπει ὄχι μόνον νὰ συνιστῶνται, νὰ κτιζῶνται δηλ. ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιτηρῶνται ἐπιμελῶς καὶ νὰ διατηρῶνται εἰς ἀνθηρὰν κατάστασιν. Τοῦτο εἶνε τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας, ἣτις ἐκ τοιούτων μόνον σχολείων περιμένει καὶ τοὺς φιλοστόργους αὐτῆς πατέρας, καὶ τοὺς τρυφεροὺς συζύγους, καὶ τοὺς πιστοὺς πρὸς τὸν ἡγεμόνα ὑπηκόους, καὶ τοὺς ἀνυποκρίτους τοῦ θεοῦ λάτρεις, καὶ ἐν γένει τοὺς παντὸς βραθμοῦ καὶ τάξεως χρηστοὺς αὐτῆς πολίτας, δι' ὧν μόνον δύνανται νὰ εὐημερήσωσιν αἱ κοινωνίαι καὶ νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ πρῶτος καὶ ἔσχατος αὐτῶν σκοπός, ἡ ἐπὶ γῆς εὐδαιμονία.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ.

Πετρογραφία.

(Συνέχεια ἴδ. σελ. 63.)

Ὁ φλοιὸς τῆς γῆς, καθ' ὅσον εἶναι γνωστὸν ἡμῖν, συνίσταται ἐξ ὀρυκτῶν, τὰ ὅποια τὸ μὲν εἰς στερεὰς μάζας, τὸ δὲ εἰς μανὰς καὶ χαλαρὰς σωρεύσεις συνεννοῦνται καὶ τοιοῦτω τρόπῳ ἀποτελοῦσιν ἐνταῦθα μὲν πέτρας, βουνούς, ὀλόκληρα ὄρη, ἐκεῖ δὲ μεγάλας πεδιάδας, εὐρείας ἐκτάσεις ἐπιπέδου χώρας. Τοιαῦτα συγκρίματα ὀρυκτῶν, τὰ ὅποια ἀποτελοῦσιν οὐσιῶδες μέρος τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς καλοῦνται πετρώματα.

Εἰς τὴν Γεωγνώσιαν λοιπὸν διὰ τοῦ πετρώματος δὲν διλοῦσι στερεὰν μάζαν πέτρας, ἀλλὰ καὶ σύστασιν λεπτοῦ ἄμμου ἢ ἀπαλοῦ πηλοῦ, ἐπίσης δὲ καὶ τὰ μᾶλλον ἢ ἥττον εἰς ὀρυκτὴν οὐσίαν μεταβεβλημένα λείψανα προτέρου φυτικῆς ἢ ζωϊκοῦ κόσμου, τῶν ὁποίων ἐκεῖνα μὲν ὡς λιθάνθρακες ἢ φαιάνθρακες, ταῦτα δὲ ὡς κογχίτης, ψαμμίτης ἢ κοραλλιῶδης τίτανος κατέχουσι πολλάκις οὐ μικρὰν ἔκτασιν.

Ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ὀρυκτῶν (ὑπὲρ τὰ 600 εἶδη) τὰ ὅποια διδάσκει ἡμᾶς ἡ Ὄρυκτογνώσις, μικρὸν μόνον μέρος λαμβάνει εἰς τὴν σύστασιν τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Τοῦτο δὲ γίνεται ἢ ἐνός μόνου ὀρυκτοῦ π. χ. ἀνθρακούχου τιτάνου, κατέχοντος τοιαύτην ἐπέκτασιν, ὥστε νὰ ἀφείλη νὰ θεωρῆται τοῦτο ὡς πέτρωμα, ἢ δύο ἢ καὶ πλείονων ὀρυκτῶν ἐν συνενώσει μετ' ἀλλήλων ἀποτελούντων πετρώματα.

Διαίρεσις τῶν πετρωμάτων.

Τὰ πετρώματα ὡς ἐκ τῆς ποιότητός των διαίρουνται

- 1) εἰς κρυσταλλικά, συνιστάμενα ἐκ κρυσταλλικῶν ἀτόμων ἢ ἐνίοτε ἐξ ἀφανῶν κρυστάλλων ἑνὸς ἢ πλειόνων ὄρυκτῶν.
 2) εἰς ἐρειπιώδη, συνιστάμενα ἐκ τεμαχιῶν ἑνὸς ἢ πλειόνων πετρωμάτων.

Εἰς τὰ κρυσταλλικά πετρώματα ἡ συνένωσις τῶν ὄρυκτῶν μορίων εἶνε ἄμεσος, χημικὴ, εἰς δὲ τὰ ἐρειπιώδη ἔμμεσος, μηχανικὴ. Εἰς τὰ τελευταῖα ταῦτα συνεθίζουσι νὰ συγκαταριθμῶσι καὶ τὰ καλούμενα μανὰ πετρώματα.

Κρυσταλλικά πετρώματα.

Τὰ κρυσταλλικά πετρώματα ὑποδιαίρουσιν 1) εἰς ἀπλᾶ ἢ ὁμοιομερῆ, συνιστάμενα ἐξ ἀτόμων ἑνὸς ὄρυκτοῦ· 2) εἰς μικτὰ ἢ ἀνομοιομερῆ, συνιστάμενα ἐξ ἀτόμων δύο ἢ περισσότερῶν ὄρυκτῶν.

Τὰ ὄρυκτὰ, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ἓν ὁμοιομερὲς πέτρωμα, καλοῦνται συστατικὰ αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὴν σύστασιν ὠρισμένου ἀνομοιομεροῦς πετρώματος, καὶ ὠρισμένῃ ὄρυκτᾷ εἶναι ἀναγκαῖα ἢ οὐσιώδη, συνεθίζουσι νὰ δηλώσῃ τὰ τοιαῦτα ὡς οὐσιώδη συστατικὰ.

Ἄλλὰ, καθὼς εἰς τὰς χημικὰς συνενώσεις ὅλη τις ἐν μέρει ἢ καθ' ὅλοκληρίαν δύναται νὰ ἀντικατασταθῇ, οὕτως ἀντὶ οὐσιώδους τινὸς συστατικοῦ ἐμφανίζεται ἐνίοτε ἐν ἄλλο ὄρυκτῶν ὡς ἀναπληρωτικὸν συστατικόν.

Εἰς πολλὰ ὁμοιομερῆ ἢ ἀνομοιομερῆ πετρώματα ἀπαντῶσι συχνότατα ὄρυκτὰ τινα, χωρὶς νὰ λαμβάνωσι μέρος κυρίως εἰς τὴν σύνθεσιν. Τοιαῦτα ὄρυκτὰ, ἐπειδὴ ἀπαντῶσιν εἰς τὸ αὐτὸ πέτρωμα κατὰ τὰς διαφορωτάτας χώρας ὡς ἐν συστατικόν τρόπον τινά, συνεθίζουσι νὰ καλῶσιν ἐπουσώδη ἢ ἐπίθετα συστατικὰ.

Ἔφη τῶν κρυσταλλικῶν πετρωμάτων.

Ὁ τρόπος, καθ' ὃν τὰ συγκρίματα τῶν ὄρυκτῶν συνε-

νοῦνται εἰς πετρώματα, καλοῦνται ὑφή αὐτῶν. Ἐξαρτᾶται δὲ αὕτη ἀπὸ τῆς μορφῆς, τοῦ μεγέθους, τῆς ἀμοιβαίας θέσεως καὶ διανομῆς τῶν ἀτόμων, καθὼς καὶ ἀπὸ τῆς μᾶλλον ἢ ἥττον ἐσωτερικῆς συνδέσεως αὐτῶν.

Κοκκώδης ὑφή.

Κοκκώδη πετρώματα συνίστανται ἐκ κρυσταλλικῶν μορίων (κόκκων), τὰ ὅποια ἀκανονίστως συνδέονται πρὸς ἄλληλα.

Σχιστὴ ὑφή.

Σχιστὰ πετρώματα συνίστανται ἐκ κρυσταλλικῶν μορίων, τὰ ὅποια, ὡς πλακώδη ἄτομα, ὡς φύλλα, φυλλίδια ἢ λεπίδες διαμεμορφωμένα καὶ κατὰ μίαν ὠρισμένην διεύθυνσιν πρὸς ἄλληλα συνδεδεμένα συνείρονται πρὸς ἄλληλα.

Πυκνὴ ὑφή.

Τὰ μόρια τῶν πετρωμάτων δὲν διακρίνονται πλέον μὲ γυμνὸν ὀφθαλμὸν, ἐνίοτε οὐδὲ μὲ τὸν φακόν, ὥστε δὲν δύναται τις νὰ διακρίνη, ἐὰν τὸ πέτρωμα ἦνε ὁμοειδὲς ἢ μικτόν.

Πορφυρώδης ὑφή.

Μάζα ἐκ λεπτῶν κόκκων ἢ πυκνὴ περικλείει κρυστάλλους, πλάκας, φυλλίδια ἢ κόκκους ἐνὸς ὄρυκτοῦ ἢ πλειόνων

Ὁλιθώδης ὑφή.

Μάζα ἐκ λεπτῶν κόκκων ἢ πυκνὴ περιέχει μᾶλλον ἢ ἥττον πολυάριθμα φακοειδῆ ἢ σφαιροειδῆ ἄτομα, ἔχοντα μέγεθος κέγχρου μέχρι πίσου, καὶ συνιστάμενα ἐκ τῆς

αὐτῆς ὕλης μὲ τὸ περιέγον πέτρωμα. Τὰ σφαιρίδια ὑπερπλεονάζουσιν ἐνίοτε τοσοῦτον, ὥστε φαύονται ἀμοιβαίως. Οὐχὶ σπανίως ἡ ἐσωτερικὴ ὑφή εἶναι συγκεντρικὴ καὶ φλοιώδης ἢ ἀκτινωτὴ καὶ ἰνώδης.

Ἀμυγδαλοειδῆς ὑφή.

Πετρώματα τινὰ παρουσιάζουσιν, ἐνίοτε πολυάριθμα, μικρότερα ἢ μεγαλείτερα κοιλώματα, τὰ ὁποῖα ἐπειδὴ ὀφείλουσι τὴν γένεσίν των εἰς φουσαλίδας ἀερίου καλοῦνται φουσαλικαὶ χῶραι. Ἐχουσι συνήθως μορφὴν ἐπιμήκη ἀπιδειδῆ ἢ ἀμυγδαλοειδῆ καὶ καλύπτονται πολλάκις ὑπὸ τινος ἰδιαζούσης βαφῆς ἢ ὑπὸ φλοιοῦ διαφόρου εἴδους· ἐνίοτε ἀπαντῶσι καὶ κεχωρισμένοι κρύσταλλοι ὀρυκτοῦ τινος· συνήθως ὁμοίως πληρεῦνται ἐν μέρει ἢ καθ' ὅλου ὑπὸ ὀρυκτῆς οὐσίας, τὴν ὁποίαν ἐν γένει ἔνεκα τῆς ἐπικρατοῦσης ἀμυγδαλοειδοῦς μορφῆς ἀμύγδαλα καλοῦσι, τὰ πετρώματα ἀμυγδαλωτά, τὴν δὲ ὑφήν αὐτῶν ἀμυγδαλοειδῆ.

Βαφὴ τῶν πετρωμάτων.

Τὰ πετρώματα δὲν δεῖκνύουσι πάντοτε τὸ χρῶμα τῶν ὀρυκτῶν, ἐξ ὧν συνίστανται, ἀλλὰ ἀπλᾶ ἢ μικτὰ, χρωματίζονται συχνότατα διὰ τινος ὕλης, διὰ τινος ἐλαφρῶς διανεμημένης οὐσίας. Ἀσφαλτος, γραφίτης, χλωρίτης, ὀξυδιὸν τοῦ σιδήρου προπάντων ἐξασκοῦσι τοιοῦτῳ τρόπῳ οὐσιώδη ἐπενέργειαν.

Τῆξις τῶν πετρωμάτων.

Πλεῖστα πετρώματα δὲν εὐρίσκονται πλέον εἰς τὴν ἀρχικὴν κατάστασίν των, ἀλλὰ δι' ἐπενεργειῶν διαφόρου εἴ-

δους ἀπώλεσαν τὰς ἀληθεῖς ὀρυκτολογικὰς ιδιότητάς των· Ἡ συνήθης διαρκῶς ἐνεργοῦσα αἰτία δέον νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τὴν ἐνεργὸν ἐπίδρασιν τῆς ἀτμοσφαιράς, ἐξ ἧς προέρχεται ἡ καλουμένη τήξις, ἡ ὁποία γίνεται καταφανῆς τελευταῖον ἐκ τῆς θρύψεως τῶν πετρωμάτων εἰς ἀραιὰ γεώδη μέρη.

Ἡ τὸν φλοιδὸν τῆς ἡμετέρας γῆς περικυκλοῦσα ἀτμοσφαιρα καὶ τὸ ὕδωρ, ἐνεργοῦντα καὶ μηχανικῶς καὶ χημικῶς, πρωταγωνιστοῦσιν εἰς τὴν τήξιν τῶν πετρωμάτων. Ὅθεν εὐρίσκομεν αὐτὰ, προπάντων τὰ ἀνομοιομερῆ, εἰς διαφόρωτάτας βαθμίδας τῆς τήξεως ἢ ἀποσυνθέσεως, καὶ ὅσω πλέον πρόέβησαν αὐτοὶ, τοσοῦτον δυσκολώτερες εἶνε ὁ προσδιορισμὸς τῶν πετρωμάτων.

Ἀλλοιώσεις τῶν πετρωμάτων.

ὑπὸ αἰτιῶν διαφοροῦ εἶδους ἔπαθον πολλάκις πετρώματὰ τινὰ πολὺ ἀλλοκότους μεταβολλὰς τῆς μάζης των, καθόσον ταῦτα τὸ μὲν εἰς ἀπαλὴν, γαιώδη, κρητιδοειδῆ κατάστασιν μετέπεσον, τὸ δὲ εἰς σκωριοειδῆ καὶ ὑελώδη. Τὴν πρώτην περίστασιν ἀπαντῶμεν εἰς τὰ προσκείμενα τοῖς ἡφαιστειοῖς, ἐνθα διαρκῶς ἀναθρῶσκοντες ἀτμοὶ ἐπέφερον τοιαύτας μεταβολλὰς· ἡ δὲ δευτέρα περίπτωσις ἀπαντᾷ εἰς ἀναφλέξεις ἀνθράκων, ἐνθα ἐνεκα τῆς μεγάλης θερμότητος τὰ πετρώματα, τὰ ὁποῖα συνοδεύουσι τοῦς ἀνθράκας, ἔπαθον τοιαύτας ἀλλοιώσεις.

Μεταβάσεις τῶν πετρωμάτων.

Λέγουσι περὶ πετρώματός τινος, ὅτι μεταβαίνει εἰς ἄλλο, ἐὰν κτᾶται τοῦς χαρακτῆρας τούτου. Τοιαῦται μεταβάσεις γίνονται καὶ εἰς ὀμσειδῆ καὶ εἰς ἀνομοιοσειδῆ

πετρώματα, πρὸ πάντων εἰς τὰ τελευταῖα καὶ δὴ ἡ διὰ μεταβολῆς τῆς ὑφῆς ἢ τῶν οὐσιωδῶν συστατικῶν.

Διάγνωσις τῶν πετρωμάτων.

Ἡ διάγνωσις καὶ ὁ προσδιορισμὸς τῶν πετρωμάτων, ἐὰν ᾖνε ὁμοειδῆ, παρέχει ὀλιγωτέρας δυσκολίας ἢ, ἐὰν ᾖνε μίχτά, καὶ μάλιστα, ἐὰν ἡ ὑφή αὐτῶν ᾖνε πυκνὴ ἢ κατὰ τὸ φαινόμενον ὁμοειδῆς. Ὅθεν ἀπαιτεῖ ἡ διάγνωσις μίχτῶν πετρωμάτων ἀκριβεστέραν γνῶσιν τῶν ὀρυκτῶν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα παρετήρησαν μέχρι τοῦδε ὡς συστατικά.

Ὄρυκτολογικὴ διάγνωσις.

Εἰς τὰ μίχτά πετρώματα πρόκειται κυρίως περὶ ἐπιγνώσεως καὶ διακρίσεως τῶν συστατικῶν κατὰ τὰς μορφολογικὰς καὶ φυσικὰς ιδιότητάς των. Τοῦτο εἶνε ἥττον δύσκολον εἰς ὅλα τὰ πετρώματα, τὰ ὁποῖα παρίστανται ἐναργῶς ὡς μίχτά, ἐπειδὴ ἐν τούτοις τὰ ἄτομα εὐκόλως γινώσκονται. Ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα εἰς πετρώματα, τῶν ὁποίων ἡ ποιότης τῆς μάζης εἶνε λεπτοκοκκώδης ἢ πυκνὴ. Ἐνταῦθα χρησιμεύει ὡς βοήθημα πρὸς ἐξεύρεσιν συστατικῶν τινῶν ὁ φακὸς ἢ, ἂν δὲν ἐπαρκῆ οὗτος, τὸ μικροσκόπιον.

Χημικὴ διάγνωσις.

Ἐπὶ μικρῶν τεμαχίων πετρώματος ἐπιχειροῦνται ὅλοι ἐκείνοι αἱ βάσκνοι, αἱ ὁποῖαι ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ ἀπλῶν ὀρυκτῶν, ἐξετάζεται δηλ. τὸ τηκτὸν αὐτῶν, τὸ ὑπάρχον ὕδωρ καὶ ἡ πρὸς τὰ ὀξέα σχέσις.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ κ.τ.λ.

(Συνέχεια ἰδ. σελ. 110.)

Δὲν λείπει οὐδὲ διάκρισις τῶν τάξεων ἐν τῇ τραπέζῃ· Αὕτη ἀπαντᾶται σχεδὸν παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, καὶ αὐτοῖς τοῖς ὠμοτάτοις, καὶ παρατηροῦσι μὲ αὐστηρότητα, ὥστε μόνον ἴσοι κατὰ τὸν πλοῦτον, τὸ γένος καὶ τὸ ἀξίωμα συντρώγουσι. Κατωτέρω θέλομεν ἰδεῖ, ὅτι καὶ δεῦλοι εἶνε τόσον ὑπερήφανοι, ὥστε δὲν καταδέχονται νὰ συμφάγωσι μὲ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα τῶν: συνήθεια προσιδιάζουσα εἰς τὸ ἄρρην φῦλον ὄλων τῶν ἐθνῶν τῶν Μαύρων, ἐνῶ ἄλλα ἔθνη οὐδέποτε τρώγουσι μόνον, καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀνίας κανταντῶσιν εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον. Οἱ Ταγάλοι ἐπὶ τῶν Φιλιππίνων νήσων πρέπει τοῦλάχιστον νὰ ἔχωσιν ἓνα συνδαιτυμόνα καὶ ἐνίοτε συμβαίνει νὰ περιτρέχωσι πολλὴν ὥραν ἕως οὔ εὕρωσιν ἓνα τοιοῦτον. Τόσον μάλιστα τηροῦσι ταύτην τὴν συνήθειαν, ὥστε καὶ ἐνῶ πεινώσιν ὑπερβολικὰ, δὲν κάθηνται εἰς τὴν τράπεζαν πρὶν εὕρωσιν ἓνα τοιοῦτον.

Οἱ Τσίτσι οὖτως, οἵτινες ἀγαπῶσι τὴν συναστροφὴν, καὶ εἶνε πολὺ φιλειρηνικοῦ χαρακτῆρος, τρώγουσι μόνον· Ὅλα τὰ μέλη μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ποτὲ δὲν συντρώγουσι. Δύο ἀδελφοί, δύο σύζυγοι, δύο ἀδελφαὶ καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἔχουσι τὸ ἰδιαιτέρον ἀρτοφόριόν των. Κάθηνται τρία ἕως τέσσαρα βήματα μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων, σρέφουσι πρὸς ἀλλήλους τὰ νῶτα καὶ τρώγουσι χωρὶς νὰ χάσωσιν οὐδὲ λέξιν. Τὸ πρᾶγμα μάλιστα προβαίνει τοσοῦτον, ὥστε ὑπ' ἄλλων παρασκευάζονται τὰ φαγητὰ τῶν ἀνδρῶν καὶ ὑπ' ἄλ-

λων τὰ τῶν γυναικῶν.

Ἡ ζωηρότης πολυπληθοῦς συναναστροφῆς ἐν τῇ τραπέζῃ θεωρεῖται ἐπομένως ὡς σημεῖον ἀγαλλιᾶσεως, καὶ εἰς μεγάλας ἐορτὰς ἠτοιμάζον μεγάλας ἐστιᾶσεις. Ἡ περιφημοτάτη ἐστιᾶσις, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ἡ ἱστορία, εἶνε ἡ τῶν εἴκοσι δύο χιλιάδων τραπεζῶν, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Καῖσαρ ἐφίλευσε τοὺς Γάλλους. Μεγάλα τεμάχια ἐθεωροῦντο ὡς χαρακτηριστικὰ ὑπεροχῆς ἢ τιμῆς καὶ διὰ τοῦτο ἔφησαν ὀλόκληρον βούν, τὸν ὁποῖον παρέθεσαν ἐντὸς λοπάδος εἰς τι δεῖπνον τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς Κλεοπάτρας.

Μία τῶν οὐσιωδῶν φροντίδων τῶν ἀγρίων εἶνε ἡ τῆς τροφῆς καὶ ἡ μόνη τῷ ὄντι, ἡ ὁποία ἀπασχολεῖ αὐτούς. Ὅλον τὸ ἔθνος τῶν Ἀλγογγινηναπῶν ἐξήρχετο εἰς τὸ κυνήγιον, ὡς εἰ ἐπορεύετο εἰς πόλεμον καὶ ἠτοιμάζετα πρὸς τοῦτο διὰ μεγάλων ἐστιᾶσεων καὶ δι' ἐπικλήσεως τῶν Θεῶν. Ἐν γένει ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἔλαβον τὴν γένεσίν των ἐν ταῖς ἐστιᾶσεσιν αἱ παραδοξόταται ἐορταί. Ἀστειότητες καὶ σκόμματα εἶνε μία τῶν κυριωτέρων διασκεδάσεων τῶν ἀγρίων, καθὼς καὶ τοῦ πολλοῦ ὀμίλου ἐν ταῖς ἡμετέραις πόλεσι, τὸν ὁποῖον δύναται τις νὰ ὀνομάσῃ τοὺς ἀγρίους τῶν ἐξευγενισμένων ἔθνων. Ὅσον περισσότεραι ἀνοησῖαι καὶ ἀκολασῖαι γίνονται ἐν ταῖς ἐστιᾶσεσιν ἀμφοτέρων, τόσον μεγαλητέρα εἶνε ἡ εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλῖασις.

Ὅταν οἱ Μαλαιῖοι τῆς Μαλαδίθης τρώγωσι μόνοι, ἀποσύρονται εἰς τὴν πλέον ἀπομεμακρυσμένην γωνίαν τῆς οἰκίας, καὶ καταβιβάζουσιν ὅλα τὰ παραπετάσματα διὰ νὰ μὴ τοὺς βλέπωσι. Τοῦτο πηγάζει ἀπὸ παναρχαίαν συνήθειαν· ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι ἐνταῦθα διαδραματίζεται καὶ τι ἄλλο ἔχον σχέσιν πρὸς τὰς περὶ μαγίας ἰδέας, αἵτινες εἶνε διαδεδομέναι μεταξὺ τῶν βαρ-

Εάρων ἔθνῶν. Διότι φοβοῦνται ὅτι δυνατόν νὰ ἦνε μαγευμένα τὰ φαγητά. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ παρὰ τοῖς Μαλαϊάμας καὶ τοῖς Τουλάβοις ἕκαστος ἔχει ἴδιον ποτήριον, τὸ ὁποῖον ἐκτός τούτου, ἐνῶ πίνει, ποτὲ δὲν ἐγγίζει μὲ τὰ χεῖλη του ἢ μὲ τοὺς ὀδόντας του, ἀλλὰ μὲ κεκλιμένην πρὸς τὰ ὀπίσω κεφαλὴν χύνει τὸ πόμα ἐντὸς τοῦ φάρυγγος.

Ὅταν τὰ κινηγητικὰ καὶ ἀλιευτικὰ ἔθνη ἐπιστρέψωσιν ἐκ τῆς ἀλιείας καὶ τῆς θήρας μὲ ἄφθονον λείαν, συνέρχονται εἰς κοινὴν τράπεζαν, ὅπου ἐπικρατεῖ μεγίστη ἀταξία καὶ ἀκολασία. Ὁ Διόδωρος ἤδη μᾶς διηγεῖται περὶ τῶν ἐν Ἀσία ἰχθυοφάγων τὰς ἀλλοκότους συνηθείας, αἵτινες μὲ μικρὰς τινὰς διαφορὰς διετηρήθησαν μέχρι τῆς σήμερον μεταξὺ τῶν ἀγρίων.

Ἡ συνήθεια τοῦ νὰ τρώγωσιν εἰς ἄλλας ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ εἰς ἄλλας νὰ πίνωσιν ἀπαντᾶται παρὰ πλείστοις τῶν ἀγρίων λαῶν. Αὕτη πηγάζει ἐκ τῆς ἀνάγκης πολλάκις· ἀλλὰ καὶ ὅταν ὑπάρχωσι ποταμοὶ καὶ κρῆναι, τηροῦσιν ἐπίσης αὐτήν. Λαοὶ μεταναστεύσαντες καὶ εἰς ἄλλο κλίμα, ἀκολουθοῦσι τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ ζῆν, τὸν ὁποῖον καὶ πρότερον. Οὕτως εὕρισκομεν παρὰ διαφόροις λαοῖς τοῖς Βρασιλίας, οἵτινες πρέπει νὰ μετηνάστευσαν, τὴν συνήθειαν, τὴν ὁποίαν τηροῦσιν αὐστηρῶς, τοῦ ν' ἀπέχωσι τῆς τροφῆς, ὅταν πίνωσι, καὶ τῆς πόσεως, ὅταν τρώγωσιν. Οἱ Ἀκράοι καὶ Φουέροι δὲν πίνουσιν ἄλλοτε εἰμὴ μετὰ τὸ φαγητόν.

Ὁ ἄνθρωπος ὅστις, οὔτε εὐσχημοσύνην γνωρίζει, οὔτε κοσμιότητος ἰδέαν ἔχει, εὕρισκεται εἰς μεγίστην ἀμηχανίαν περὶ τοῦ πῶς δύναται νὰ δείξῃ εἰς τοὺς ξενιζομένους φιλίαν ἢ νὰ περιποιηθῇ καὶ εὐχαριστήσῃ αὐτούς. Διότι τότε ἐπιβάλλεται εἰς αὐτοὺς τεῦτο τὸ καθήκον. Παρὰ ταῖς πλείσταις φυλαῖς τῶν Ἀλγογγινηλεναπῶν παρικιαῖ ἀδιακόπως ὁ ξενίζων τοὺς ξενιζομένους νὰ τρώ-

γωσι χωρίς αὐτὸς νὰ τρώγῃ τίποτε. Παρ' ἄλλαις δὲ φυλαῖς τοῦ αὐτοῦ ἔθνους ἔπρεπεν αὐτὸς νὰ διασκεδά-
ζῃ ἄδων τὴν συναναστροφὴν.

Εἰς τὰ μέρη, ὅπου ὁ πολιτισμὸς ἔκαμε προόδους, θέ-
λει τις νὰ δείξῃ εἰς τοὺς φίλους του ἐμπιστοσύνην.
Μεταχειρίζεται αὐτοὺς ὡς συγγενεῖς. Οὕτως ἐπικρατεῖ
ἐν τῇ Σινικῇ τὸ ἔθιμον, ὅταν ὁ ξενίζων θέλῃ νὰ φα-
νῆ, ὅτι εἶνε εὐπαιδευτος, ν' ἀποσύρηται, ἐνῶ εὐωχοῦνται,
οἱ ὑπ' αὐτοῦ ξενιζόμενοι.

Εἰς τὴν ἀγρίαν κατάστασιν ὅλαι αἱ ἐνδείξεις τῆς φι-
λίας ἔχουσι χονδροειδῆς τι καὶ ἀκατέργαστον. Παρὰ
τοῖς Μογγόλοις πιάνουσι τὸν ξένον ἐκ τοῦ ὠτίου, διὰ
νὰ τὸν ἀναγκάτωσι νὰ πῆ καὶ θλίβουσιν αὐτόν, ἕως
οὗ ἀνοίξῃ τὸ στόμα του, ἔπειτα κροτοῦσι τὰς χεῖρας,
καὶ ἀρχίζουσι νὰ χορεύωσι πρὸ αὐτοῦ. Ὄταν ἐορτάζω-
σι πρὸς τιμὴν τινος, λαμβάνουσι δύο τινὲς ἐκ τῆς συν-
αναστροφῆς ποτήρια, ἄδουσι καὶ πηδῶσι, διὰ νὰ τὰ
προσφέρωσιν εἰς τὸν ξένον, τὸν ὁποῖον τιμῶσιν. Ἄλλ' ἐ-
νῶ ἐκεῖνος ἐξαπλόνει τὴν χεῖρα, διὰ νὰ λάβῃ αὐτά, ἀ-
ποσύρονται οἱ δύο χαριεντιζόμενοι καὶ ἀρχίζουσιν ἐκ
νέου τὸν ἀστεϊσμόν των. Ἄν δείξῃ δὲ ὁ ἥρωσ τῆς ἐορτῆς
μὲ φαιδρὸν πρόσωπον, ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ πῆ, τραγωδοῦσι
καὶ κροτοῦσι μὲ τοὺς πόδας, μέχρις ὅτου αὐτὸς κενώ-
σῃ τὸ ποτήριον.

Ὁ κάτοικος τῆς Καμτσάτκας γονυπετεῖ πρὸ τοῦ κα-
θημένου ξένου του, κόπτει ἐν μέγα τεμάχιον ταρίχου
ἐκ θαλασσίου κυνὸς καὶ χώνει αὐτὸ εἰς τὸ στόμα του, ἐνῶ
ὡς δαιμονισμένος κραυγάζει « τάνα » ἢ γουν λάβε αὐ-
τό. Ὅτι ὁ ξένος δὲν δύναται νὰ καταβροχθίσῃ ἢ ἐκ-
χέεται τῶν χειλέων του, κατατρώγει ὁ οἰκοδεσπότης. Ὄ-
ταν οἱ κάτοικοι τῆς Καμτσάτκας θέλωσι νὰ φιλιωθῶσι
πρὸς τινα πατριώτην των, προσκαλοῦσιν αὐτόν εἰς τὸ
γεῦμα. Ξενίζων καὶ ξενιζόμενος τότε ἐκδύονται εἰς τὴν

ὑπερθερμανθεῖσαν ἰούρτην (καλύβην). Ἐνῶ ὁ πρῶτος καταβροχθίζει τὰ παρατεθημένα αὐτῷ φαγητὰ, διατηρεῖ ὁ ἄλλος τὸ πῦρ. Ὁ ξένος πρέπει ν' ἀπολαύσῃ τὴν ὑπερβολὴν τῆς θερμότητος καὶ τοῦ φαγητοῦ. Δεκάκις πρέπει νὰ παραδοθῇ, πρὶν κηρυχθῆ ἠττημένος· ἀλλὰ τέλος πάντων πρέπει νὰ συμβῆ τούτο καὶ δέχεται τὸ νὰ συνδέσῃ μετ' αὐτοῦ φιλίαν. Βραχεῖαν προθεσμίαν ἀγοράζει μὲ δῶρα συνιστάμενα εἰς ἐνδύματα καὶ κύναις. Διότι ὁ ξενίζων ἀπειλεῖ, ὅτι θέλει θερμάνει τοσούτο τὴν ἰούρτην καὶ ὑπερπλήσει τὸν ξενιζόμενον τότεν μὲ φαγητὰ, ἕως οὔ θανατώσῃ αὐτόν. Ὁ ξενιζόμενος ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἀντεκδικήσεως. Μεταχειρίζεται τὸν ξενίζοντα αὐτόν μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ζητεῖ παρ' αὐτοῦ ἴσα δῶρα. Ἄν ὁ ξενίζων δὲν δεχθῇ εὐθὺς τὴν πρόσκλησιν, διαμενεῖ εἰς τὴν ἰούρτην μέχρι οὔ λάβῃ αὐτήν.

Ὅστις ζητήσῃ τὸν λόγον τούτων τῶν ἀλογιῶν, πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἐν τούτοις κεῖται εἶδος τι δοκιμασίας, ἂν ὁ ἀνὴρ, μεθ' οὔ θέλει τις νὰ συνδέσῃ φιλίαν, δύναται νὰ ὑποφέρῃ πόνον. Ὁ κάτοικος τῆς Καμπούτκας, ὅστις προσφέρει τὴν δαπάνην τοῦ γαύματος, θέλει νὰ μάθῃ, ἂν οὗτος ὁ ξένος ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ὑποφέρῃ χάριν αὐτοῦ τὸν πόνον, ἐνῶ συγχρόνως μεταδίδει εἰς αὐτόν καὶ μέρος τῆς περιουσίας του. Ἐνῶ ὁ ξενιζόμενος τρώγει καὶ πίνει καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ θερμαίνεται πάντοτε ἢ ἰούρτα, ζητεῖ οὗτος ὡς τελευταίαν ἐνδειξὴν τῆς πρὸς αὐτὸν κλίσεως μέρος τῶν κυνῶν καὶ ἐνδυμάτων του. Ὁ ξενίζων κάμνει τώρα τὰς αὐτὰς φιλοφροσύνας πρὸς τὸν ξενιζόμενον καὶ δεικνύει ἀπὸ μέρος του μὲ πόσον θάρρος δύναται νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν φίλον του. Ἐκ τούτου συνάγεται, ὅτι ἀπὸ πλέον ἀλλόκοτοι συνήθεται ἔχουσι πολλάκις ἀπλόουσατον λόγον.

Ἄφθονία εἰς φαγητὰ καὶ ποτὰ θεωρεῖται ὡς σημεῖον πλοῦτου. Καὶ οἱ βάρβαροι θέλουσι νὰ διακρίνωνται κατὰ τοῦτο. Ἴδου τί κάμνουσι πρὸς ἀπόδειξιν αὐτοῦ οἱ βασιλεῖς τῶν Μαύρων. Ἐνῶ πίνουσι, ἀφίνουσι νὰ ρέῃ τὸ ἥμισυ μέρος τοῦ φοινικίτου οἴνου ἐκ τοῦ στόματος κατὰ μῆκος τῆς γενειάδος των, καὶ ἀγαπῶσι νὰ κάθηνται ἐν τῷ μέσῳ μικρῶν ῥυακίων οἴνου. Ἡ δὲ ῥυπαρία αὕτη θεωρεῖται παρὰ τούτοις τοῖς ἔθνεσιν ὡς μεγαλοπρέπεια!

Ὅσον ἀλλόκοτοι καὶ ἂν ἦνε αἱ ἔννοιαι, τὰς ὁποίας ἔχουσι περὶ καθαριότητος, πηγάζουσιν ἐν τούτοις ἐξ αὐτῶν αἱ παραδοξότεραι συνήθειαι καὶ τὰ ῥυπαρότατα ἔθνη ἐπιτηδεύουσι πρὸς τοῦτο τὴν μεγίστην κοσμιότητα. Οἱ Μαῦροι δὲν φέρουσι εἰς τὸ στόμα τὰ τεμάχια τοῦ κρέατος ἄλλως, εἰμὴ μὲ τὴν δεξιάν. Ἐπειδὴ ἡ ἀριστερὰ εἶνε προσδιωρισμένη δια τὴν ἐργασίαν. Εἶνε, προσθέτουσιν, ἀκοσμία νὰ ἐγγίξῃ τις τὸ πρόσωπον μὲ ταύτην τὴν χεῖρα, καὶ θεωροῦσιν ὡς μέγα ἔγκλημα τὸ νὰ προσβάλλῃ τις ταύτην τὴν πρόληψιν. Οἱ Μαλαϊάμαι εἶνε ἔτι περιεργότεροι. Παρ' αὐτοῖς θεωρεῖται ὡς θανάσιμον ἀμάρτημα νὰ φέρῃ τις τὰ φαγητὰ μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα εἰς τὸ στόμα.

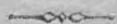
Ἐπάρχουσιν ἰδέαι δεισιδαιμονίας πολὺ παράδοξοι περὶ τῶν φαγητῶν, καὶ εἷς μόνος καρπός, ὅστις φυσικῶ τῷ λόγῳ ἐνεποίησεν ἀδιαθεσίαν ἢ ἀσθένειαν, ἢ ἐφορμακεύθη μὲ ὁποιοδήποτε τρόπον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, πρέπει νὰ φέρῃ σύγχυσιν εἰς τὰς περὶ τούτου ἰδέας· διότι πιστεύουσιν εἰς μαγγανίας καὶ γοητείας καὶ εἶνε ἀδύνατον ν' ἀπαριθμήσῃ τις τὴν πληθὺν τῶν συνηθειῶν, τὰς ὁποίας ἀπαντᾷ τις εἰς ὅλας τὰς χώρας. Ὁ βασιλεὺς μικροῦ Νιγηρικικοῦ κράτους δὲν τρώγει ποτὲ ἐκ τῶν καρπῶν, οἱ ὅποιοι αὐξάνουσιν εἰς τοὺς ἀγρούς αὐτοῦ. Διότι παλαιὰ παράδοσις λέγει, ὅτι θέλουσι γίνεαι ἀκαρποὶ, ἐάν

φάγη ἐξ αὐτῶν. Φεβοῦνται ἀναμφιβόλως ὅτι κακόνους τις ὑπήκοος δύναται νὰ μαγεύσῃ τὴν συγκομιδὴν τοῦ βασιλέως.

Παρὰ τισιν ἔθνεσιν ἐπικρατεῖ ὡς πρὸς τὰ ἀρροῶντα τὴν τροφὴν τῶν ἡγεμόνων πολλὴ ἀδρότης καὶ δεισιδαιμονία συγχρόνως. Εἰς τὸ Ταίτιον ταγίζουσι τοὺς ἀρχηγούς, καθὼς καὶ τὰ μικρὰ παιδιά· παρὰ δὲ τοῖς Βένδοις, ἔθνεσι τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῆς μετημβρινῆς Ἀφρικῆς, γευματίζει ὁ βασιλεὺς τοῦ Λοάγγου εἰς δύο διαφορετικὰ οἰκίας. Εἰς μὲν τὴν μίαν τρώγει, εἰς δὲ τὴν ἑτέραν πίνει.

Οἱ κατοικοῦντες πλησίον τοῦ ποταμοῦ Γαβούνου, οἵτινες ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν, πίνουσι περιπαθῶς οἰνόπνευμα· ὅταν ὅμως ἐπιβῶσι πλοίου Εὐρωπαϊκοῦ, δὲν πίνουσιν οὐδ' ἓνα σταλαγμόν, πρὶν λάβωσι δῶρόν τι. Μὲ πολλὴν αὐθάδειαν ἐκφράζονται, ὅτι δὲν πρέπει νὰ φαντασθῇ τις, ὅτι θέλουσι πίνει διὰ μικρὰ πράγματα, ἢ νὰ ἐλπίσῃ, ὅτι θέλουσι λάβει τὴν παραμικρὰν μετ' αὐτῶν ἐπιμίξιαν, ἂν πρῶτον δὲν τοὺς εὐχαριστήσωσιν.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΠΑΡΑΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΑΛΠΗΝ ΤΟΥ
ΟΡΕΣΤΟΥ ΘΡΗΝΩΔΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΑΣ

τοῦ Σοφοκλέους.

Ἡ μελέτη τῶν ἀριστουργημάτων τῆς Ἑλληνικῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος ἔσται ἑσσεὶ πνευματικὴ τροφή ἀτεχνῶς ὑγιεινὴ καὶ λαμπρὴν τοῦ σπουδαίου κόσμου ἐντρυφήμα. Εἰς ἀπάσας τῶν πεφωτισμένων Ἑλλῶν τὰς γλώσσας μετηνέχθησαν οἱ ἠθαρκοὶ οὔτι τῆς Ἑλλ. μεγαλοφυίας, ἐν οἷς εἰσιν ἀφειδῶς ἐγκατεπορμένα ἀδάμαντες ἐπιστήμης καὶ τέχνης, ἐπὶ αἰῶνας ἤδη ἐν τῷ νοητῷ στερεώματι τῆς ἀνθρωπότητος περιφανῶς σελαγίζοντες.

Ἡμεῖς ἐν τούτοις οἱ μικροὶ ἀπόγονοι μεγάλων προγόνων τῶν ἀριστουργημάτων ἐκείνων πάνυ δλίγη γυνῶσιν ἐγωμεν, ἡ δὲ λαὸς ἡμῶν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἰδέαν ἔχει τῆς ζωοπαύου τροφῆς, δι' ἧς ἐτροφή ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀκμῆς καὶ δόξης ὁ πάλοι Ἑλλ. λαὸς. Μέγα ὄθεν κεν θέλει ἀναπληρώσει ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τινων ἤδη ἐτῶν προσηγελευσα Ζωγράφους Βιβλιοθήκη.

Παραθέτομεν ἐνταῦθα δοκίμιον περὶ κεράσεως ἐνὸς τῶν λαμπροτέρων τεμαχίων τῆς Σοφοκλείου Μούσης. Ἦσταν τὸ Θρηνώδημα ἧτι περιπαθεῖς ἀποδεικνύει καὶ ἢ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ἀνάγνωτις καὶ τὸ ἐξῆς ἀνεμόδουτον: ὁ Ἠέλος εἰς τῶν ἐπιτήμων ἐν Ἀθήναις ὑποκριτῶν, ὅστις εἶχεν ἀπολέσει νεαρὸν τὸν προσηφίῃ αὐτοῦ υἱόν, παριστάνων πάντοτε ὡς πρωταγωνιστῆς τὸ δράμα τοῦτο τοῦ Σοφοκλέους, μετὰ τοσοῦτου πάθους ἀπήγγελλε τοὺς ἄλλως συγχινητικωτάτους τούτους στίχους τοῦ ποιητοῦ, ὥστε τὸ μὲν θέατρον ἀνελύετο εἰς δάκρυα, αὐτὸς δὲ ἀνέπαυεν οὕτω τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ λύπην ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ υἱοῦ.

Σοφοκλέους Ἡλέκτρα σιχ. 1126.

Ω^ν μόνον μείναν λείψανον ζωῆς περιλημμένης
 τοῦ ὑπὲρ πάντας τοὺς θνητοὺς φιλότατου μου Ὁρέστου,
 ὦ δέμας πολυθρήνητον, ὦ λείψανον οἰκτρὸν!
 Πῶς φροῦδαι αἱ γλυκύταται ἐλπίδες τῆς ταλαίνης
 φυγῆς μου ἀνηπάσθησαν, ἀφοῦ τοῦ ἀκορέστου
 θανάτου βλέπω ἔρμαιον τὸν πρὶν ποτε λαμπρὸν!

Ὁρέστα, ὅταν σῶζουσα ἀπὸ στιγμᾶς θανάτου
 τὴν προσφιλῆ σου κεφαλὴν, σὲ ἔπεμπον, ὡς ξένον
 καὶ ἄγνωστον, μὲ ὀδηγόν, εἰς χώρας ἀλλοτρίας,
 ἦσο λαμπρός· ἀλλ' ἤδη φεῦ τὸ μόνον στήριγμά του
 ὁ οἶκος τῶν Πελοπιδῶν, εἰς κόνιν συνηγμένον
 ἐλεεινὸν καὶ ἄθλιον κρατεῖ ἐντὸς ὕδριας.

Ω^ν! εἶθε νὰ ἐκόπτετο τὸ τῆς ζωῆς μου νῆμα,
 ἢ εἶθε νὰ μ' ἐπρόφθανεν ὁ μαῦρος θάνατός σου,
 νὰ μὴ σὲ πέμψω ἄγνωστον εἰς ἀπωτάτην γῆν!
 Ἴσως καὶ σὺ θὰ ἔκεις ἔς τὸ πατρικόν σου μνήμα,
 θὰ εἶχες μετὰ τοῦ πατρός, τοῦ δυστυχοῦς πατρός σου,
 κοινὸν τὸν τάφον καὶ κοινὴν τὴν στυγεράν σφαγὴν.

Ἀλλὰ τώρα ἐξόριστος μακρὰν τῆς ἀδελφῆς σου
 θάνατον εἶδες ἀλγεινόν, καὶ γῆ μεμακρυσμένη
 σ' ἐδέχθη, ὅταν ἐπιπτες. Τὸν ἄθλιον νεκρὸν σου
 αἱ χεῖρές μου δὲν ἔλουσαν, οὐδεὶς δὲ συγγενῆς σου
 τὴν τελευταίαν σου πνοὴν ἐδέχθη, καὶ οἱ ξένοι,
 οἱ ξένοι φεῦ! ἐσύναζαν τὴν ἱεράν σποδὸν σου!

Ἄλλοίμονον ἢ τάλαινα! ἀνωφελεῖς ἐκεῖνοι
 οἱ κόποι, οὓς μεθ' ἡδονῆς κατέβαλλον, ὅποτε
 κατ' οἶκον σὲ ἀνέτρεφον· οὐδεὶς δὲ συγγενῆς σου
 εἰς εὐνοίαν τὴν τρυφεράν καρδίαν σου ἐκίνησε,

οὐδὲ αὐτὴ ἢ μήτηρ σου· καὶ μόνη ἐγὼ τότε
ἀπεκαλούμην ὑπὸ σοῦ μήτηρ καὶ ἀδελφὴ σου.

Πλὴν ὅλα τώρα οἴχονται, ὡσεὶ πνοὴ ἀνέμου,
καὶ μετὰ σοῦ ἐσβέσθησαν αἱ μόναί μου ἐλπίδες.
Οἰκτρῶς ἐσφάγη ὁ πατήρ· ἐμέ δ' αὐτὴν τὰ πάθη
κατέστρεψαν· ἀλλὰ καὶ σύ, Ὁρέστα, ἀδελφέ μου,
εἰς ἄλλην γῆν ἐξόριστος τὸν θάνατόν σου εἶδες!
ἢ εὐτυχία μετὰ σοῦ τοῦ οἴκου μας ἐχάρη!

Ἄ! οἱ ἐχθροὶ τοῦ γένους μας κροτοῦσι τὰς παλάμας,
καὶ μία μήτηρ μαίνεται ἀπὸ τὴν ἡδονὴν της·
ἢ μήτηρ τῆς ὁποίας σύ, μ' ἐμήνυες μακρόθεν,
ὅτι θὰ ἔλθῃς τιμωρός, κ' εἰς τὰ πολλὰ δεινά μας
θὰ χύσης βάλσαμον. Πλὴν φεῦ! μὲ ὄλην τὴν δργὴν της
τὸν οἶκόν μας κατέκλυσεν ἡ Μοῖρα πολλαχόθεν.

ὦ! δέχθητι λοιπὸν καμὲ εἰς τοῦτο τὸ ἀγγελίον,
τὴν χῶμα καταντήσασαν δέχθητι εἰς τὸ χῶμα·
θέλω καὶ μετὰ θάνατον μαζὺ νὰ κατοικῶμεν,
ὡς ζῶντος σου καὶ τῶν δεινῶν μετεῖχον τῶν ἀθλίων.
Θέλω νεκρὸν τὸ σῶμά μου μὲ τὸ νεκρὸν σου σῶμα
εἰς ἓνα τάφον, τὸν αὐτὸν νὰ τὰ διατηρῶμεν.

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΑ.

ΓΕΥΜΑ ΕΙΣ ΑΡΑΒΙΚΗΝ ΟΙΚΙΑΝ

ΕΝ ΔΑΜΑΣΚΩι.

Κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν μου (λέγει Γάλλος τις περιηγητής, ἀντεπιστέλλων τῆς *Révue de l' Orient*) εἶχον ἐκφράσει συγνάκις πρὸς τὸν Ἰβραῖμ τὴν μεγάλην μου ἐπιθυμίαν νὰ ἐπισκεφθῶ ἅπαξ τὸ ἐσωτερικὸν Ἀραβικῆς τινος οἰκίας, διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ γνωρίσω πλησιέστερον τὰς συνηθείας τοῦ ἰδιοφυοῦς τῶν Ἀράβων οἰκιακοῦ βίου. Ὁ Ἰβραῖμ μὲ ὑπεσχέθη, ὅτι μετὰ τὴν εἰς Δαμασκὸν ἐπιστροφὴν μας θέλει προσπαθῆσαι νὰ πληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν μου. Δὲν ἐλησμόνησα τὴν ὑπόσχεσίν του καὶ τὴν ὑπενθύμισα εἰς αὐτόν, καθ' ἣν ἡμέραν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πόλιν. Θέλω δώσει νύξιν εἰς τὴν οἰκογένειάν μου, εἶπεν οὗτος, καὶ ἐὰν δὲν ἀπαντήσω καμμίαν σπουδαίαν ἀντίστασιν, θέλεις δυνηθῆ νὰ γευματίσῃς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀδελφοῦ μου. Ἡ ἐλπίς, τὴν ὁποίαν μοι ἔδωσε, πολὺ μ' ἐχαροποίησε καὶ ἐξέφρασα πρὸς αὐτόν τὴν εὐχαρίστησιν μου. Μετὰ δύο ἡμέρας μ' ἐμήνυσεν, ὅτι τὴν ἐπιούσαν μὲ περιμένει νὰ γευματίσω μὲ τὴν οἰκογένειάν του. Ἡ προσδιορισμένη ὥρα ἐφθασε καὶ ὁ Ἰβραῖμ ἦλθε καὶ μ' ἐπῆρε, διὰ νὰ μὲ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ νὰ μὲ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν οἰκογένειάν του.

Ἡ οἰκία, εἰς τὴν ὁποίαν κατῴκει ἡ οἰκογένεια αὕτη, κεῖται εἰς ἓν τῶν ἀπομεμακρυσμένων μερῶν τῆς πόλεως. Κλίνας τὴν κεφαλὴν μέχρι τῶν γονάτων ἐμβῆκα εἰς μικρόν τινα τετράγωνον καὶ μὲ λίθινα καθίσματα (βάθρα)

περικυκλωμένον θάλαμον. Εἰς τοιοῦτους προθαλάμους δέχονται οἱ Μουσουλμάνοι τὰς ἐπισκέψεις, καὶ σπανίως φθάνει τις εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς οἰκίας. Μία εἰς τὸ μέσον τούτου τοῦ θαλάμου κατεσκευασμένη θύρα ἔφε-
 ρεν εἰς τὴν μὲ λευκὰς μαρμαρίνας πλάκας ἐστρωμένην αὐλὴν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ὑπῆρχεν ὀκτάγωνος δεξαμενὴ μὲ ἀναπηδητικὴν πηγὴν. Δύο στέγαι στοῶν στηριζομένων ὑπὸ κομφῶς ἀψιδουμένης σειρᾶς κίονων περιέβαλλον αὐτήν. Πρὸ τῆς θύρας, δι' ἧς εἰσῆλθον, ὑπῆρ-
 χε κλίμαξ φερούσα εἰς τοὺς ἰδιαιτέρους θαλάμους. Τὸ δωμάτιον, εἰς τὸ ὁποῖον μὲ εἶχον ὁδηγήσει, ἦτο στο-
 λισμένον κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ἀράβων. Πλατὺ δι-
 βάνι (σοφᾶς) ἐστόλιζε τὴν αἴθουσαν, οἱ τοῖχοι εἰς ὕ-
 ψος ἑπτὰ ἢ ὀκτῶ ποδῶν ἦσαν κεκαλυμμένοι μὲ ῥομ-
 βοειδεῖς πλάκας ἐκ φαβεντιανοῦ (faïence) καὶ μία εἰς τὸ
 ἔδαφος ἐστρωμένη καὶ μὲ ῥομβοειδῆ ἐπίσης σχήματα
 πεποικιλμένη ψίαθος συνεπλήρου ὄλην τὴν διακόσμησιν.
 Ὁ γέρων, πατὴρ τοῦ Ἰβραῖμ, καὶ ὁ ἀδελφός του, δε-
 κκοκταετῆς νέος, ἐκάθηντο σταυροποδητὶ καὶ ἄνευ πε-
 ρικνημίδων ἐπὶ τοῦ διβάν καὶ ἐκάπνιζον μὲ σοβαρὸν
 ὕφος τὸ τσιμποῦκί των. Ὅτε εἰσῆλθον, μὲ διαβεβαίωσιν
 ὁ γέρων, ἀφοῦ μὲ προσεκάλεσε νὰ καθίσω πλησίον του,
 διὰ φιλικοῦ τινος χαιρετισμοῦ, ὅτι τοὺς εὐχαριστεῖ ἡ
 παρουσία μου. Ἀκολούθως μοὶ προσέφερον καφὲν καὶ
 τσιμποῦκι. Ἡ ἐνὸς ποδὸς ὕψος ἔχουσα τράπεζα ἴσα-
 το εἰς τὸ μέσον τῆς οἰκίας. Τάπητες δὲ καὶ προσκε-
 φάλαια ἀντικαθίστων τοὺς δίφρους (καθέκλας).

Μόλις εἶχον παρέλθει ὀλίγα λεπτὰ καὶ ὁ Ἰβραῖμ ἐνε-
 φανίσθη συνοδευόμενος ὑπὸ τριῶν κομφᾶ ἐνδεδυμένων
 νεανίδων. Μ' ἐπλησίασαν, ἐπίασαν τὴν χεῖρά μου καὶ
 μὲ σέβας τὴν ἠσπίασθησαν. Αἱ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν ὠ-
 ραῖαι, ἡ δὲ τρίτη ἦτο μᾶλλον χαρίεσσα παρὰ ὠραία.
 Ἡ πρὸς τὸ πυρρὸν ἀποκλίνουσα ὄψις τοῦ προσώπου των

εἶχε θέλγητρόν τι, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ καὶ ἡ μέλαινα κομη-
των ἔδιδον εἰς τὴν ἔκφρασιν τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ
προσώπου των ἰταμότητά τινα, τὴν ὁποίαν ἐμετρίαζεν ἡ
χρoιά τοῦ μὲ βλεφαρίδας λαμπρὰς περιχαρακομένου χεί-
λους τῶν βλεφάρων των. Μία εἰς τὸ τέλος τῶν ὀφθαλ-
μῶν φερομένη λεπτὴ γραμμὴ ἀνεδείκνυσεν ἔτι μᾶλλον
τὸ μέγεθος αὐτῶν. Εἰς τὸ στήθος ἐφόρουσαν αἱ Κυριαὶ
αὐταὶ μικρὰ κυανᾶ ἄνθη. Ἦσαν δὲ καὶ πεποικιλμέναι
(taloués), ἡ μὲν ἄνωθεν τῆς ρινός, ὅπου αὕτη χωρίζει
τὰς ὀφρῦς, ἡ δὲ ἄλλη εἰς τὴν σιαγόνα. Ἦσαν ἀνυ-
πόδητοι, οἱ δὲ ὄνυχες τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν των
ἦσαν μὲ κοκκίνην βαφὴν χρωματισμένοι. Εἰς δὲ τοὺς
ἀστραγάλους ἐφόρουσαν βαρέα μετάλλινα ψέλλια. Ὡς κε-
φαλόδεσμον δ' ἐφόρουσαν μικρὰν ἐκ κοκκίνου τριχάπτου
(βελούδου) καὶ μὲ χρυσᾶς παρυφᾶς ἐφωδιασμένην μί-
τραν. Ἐκ τῆς κορυφῆς δ' αὐτῆς ἐκρέματο μέγας βαλα-
νοειδῆς θύσανος. Μακροὶ καὶ μὲ χρυσᾶ νομίσματα πλεγ-
μένοι βόξρυχοι συνεπλήρουσαν τοῦτο τὸ μέρος τοῦ κόσμου.
Βραχύτατον καὶ ὡς μίτρα πλουσίως μὲ πορφυρᾶς ἐφω-
διασμένον ἐκ τριχάπτου χιτώνιον ἢ ἐφεςτρις (jaquette)
ἐχρησίμευσεν τρόπον τινα ὡς στηθόδεσμος. Ἦτο δὲ εἰς
τὸ ἔμπροσθεν μέρος ἀνοικτὸν καὶ ἄφινε τὸν τράχη-
λον ἀπαρακάλυπτον. Μεταξωτὸν καὶ μ' ἐσχισμένας χει-
ρίδας ἐπίβλημα ἔφθανε σχεδὸν ὀλίγω κατωτέρω τῶν
γονάτων. Εἰς τὰ σκέλη ἐφόρουσαν μεταξωτὰ σαλβάρια.
Ὁ δὲ ποῦς ἔμεινεν ἀπὸ τοῦ ἀστραγάλου γυμνός. Πλου-
σία ζώνη ἐκ Δαμασκηνοῦ ὑφάσματος κατεσκευασμένη
ἀπὸ χρυσόν καὶ μέταξαν, τῆς ὁποίας τὰ δύο ἅκρα ἐ-
κρέμαντο, περιέδενε τὴν ὄσφυν αὐτῶν χωρὶς νὰ τὴν
σφίγγῃ. Οἱ δὲ γυμνοὶ αὐτῶν βραχίονες ἦσαν μὲ ψέλ-
λια στολισμένοι.

Ὀλίγα λεπτὰ μετὰ τὴν ἔλευσιν τούτων τῶν Κυριῶν
ἐσκεπάσθη ἡ τράπεζα μὲ σχεδὸν μίαν δωδεκάδα πινακίων.

ἀτινα περιεῖχον εἶδος τι ζωμοῦ, πτηνά, κουσκουσοῦ συνιστάμενον ἀπὸ ὄρουαν καὶ λεινιασμένον κρέας, βωλάρια (γερμανιστὶ Kösse) ἐψημένα μὲ ἔλαιον καὶ τελιγμένα εἰς κληματόφυλλα· ἐκτὸς τούτου σταφυλλὰς, φοίνικας, ῥόδια καὶ γλυκίσματα. Ὅλα ταῦτα ἐτέθησαν συγχρόνως ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ δὲν ἐλάμβανον μόνον ἓνα φαγητόν, ἀλλ' ἐγέμιζον τὸ πινάκιόν των μὲ φαγητὰ διὰ μιᾶς. Ἦτο ἀληθὴς πολυμιξία (Mischmasch). Ἐν μόνον ἀλλὰ παραμεγάλον ποτήριον πλήρες ψυχροῦ ὕδατος ἐχρησίμευε δι' ὄλους τοὺς συντρώγοντας. Αἱ δὲ χεῖρες ἀνέλαμβανον τὸ ἔργον τῶν μαχαιρίων καὶ πειρονίων. Μία μόνη τούτων τῶν Κυριῶν ἐκάθισεν εἰς τὴν τράπεζαν αἱ δὲ ἄλλαι δύο μᾶς ὑπερέτουν. Εἶχον λάθει θέσιν πλησίον τῆς ἐντίμου Κυρίας. Ὅλοι ἐλάμβανον τὸ φαγητόν, τὸ ὅποιον ἤθελον, μὲ τὴν χεῖρα ἀπὸ τὸ πινάκιον. Κατ' ἀρχὰς ἐδίσταζα ν' ἀποφασίσω νὰ ἀκολουθήσω τὸ παράδειγμα τῶν συντρόφων μου. Ἀλλ' ἔπειτα ἐνίκησα τὸν δισταγμὸν καὶ ἤρχισα καὶ ἐγὼ νὰ κάμω τὸ αὐτό. Ἄν καὶ ἔλα ταῦτα μοὶ ἦσαν γνωστὰ, ἀλλ' ὅμως καταλαμβάνει πᾶς τις τὸ μέγεθος τῆς ἐκπλήξεώς μου, ὅτε ἡ γείτων μου ἠπλώσθη τὴν χεῖρα της εἰς τὸ πινάκιόν μου καὶ μὲ μεγίστην ἀπλότητα ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ ὅ,τι τῇ ἤρεσεν. Ἐμείνα τῷ ὄντι ἐκθαμβὸς διὰ τὸ θάρρος τῆς κομψῆς χειρὸς, ἥτις μὲ ἤρπασε τὴν ἐνθεσιν (βουκιάν), τὴν ὁποίαν ἐγὼ ἤδη ἤθελον νὰ βάλω εἰς τὸ στόμα μου. Τόση οικειότης μοὶ ἐφάνη πολὺ περίεργος. Ὁ φίλος μου παρετήρησε τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν εἰς ἐμὲ τοῦτο τὸ συμβάν, καὶ ἐζήτησε νὰ ἐξαλείψῃ αὐτὴν διὰ τῆς παρατηρήσεως, ὅτι εἶνε συνήθης αὕτη ἡ ἐλευθερία. Καὶ ἔχω τὸ δικαίωμα, χωρὶς νὰ δυνηθῇ τις νὰ θεωρήσῃ τοῦτο ὡς ἀπρεπές, νὰ κάμω τὸ αὐτό. Ἐκαμα τῷ ὄντι χρῆσιν τούτου τοῦ δικαιώματος, λαβὼν μετ' ὀλίγον ἀπὸ τὸ πινάκιον τῆς γείτονος μου ἐν τεμάχιον πτηνοῦ (πουλίου), ἀλλ' ἐφρόντισα νὰ μὴ ἐκλέξω

ἐπ' ἀκριβῆς τὸ καλῆτερον.

Ἄλλ' ἔμελλε νὰ ἰδῶ ἔτι περιεργότερα πράγματα. Δὲν εἶχον λησμονήσει ἀκόμη τὴν ἐκπλήξιν, εἰς ἣν εἶχε μὲ ρίψει ἡ μελαγχροινὴ γείτων μου, καὶ εἶδον αὐτὴν, ὅτι ἔλαβεν ἀνὰ χεῖρας ποσὸν λειανισμένου κρέατος καὶ ἔκαμεν ἐν μικρὸν βωλάριον. Δὲν ἠδυνάμην νὰ μαντεύσω τίνα σκοπὸν προετίθετο μὲ τοῦτο, καὶ παρηκολούθουν μὲ περίεργον ὄμμα ὅλας τὰς κινήσεις της. Ἄφου ἐτελείωσε τὸ ἔργον της ἀπέκοψε μὲ τοὺς ὀδόντας της μέρος τοῦ βωλαρίου καὶ ἠθελεν ἐπομένως μὲ ὄλην τὴν ἀπλότητα, τὴν ἐνθεσιν, τὴν ὁποίαν ἐκράτει μεταξὺ τῶν δακτύλων της, νὰ τὴν βάλη εἰς τὸ στόμα μου. Ἐκπλαγεὶς διὰ τὸ ἀκατάληπτον τοῦτο σημεῖον τῆς οἰκειότητος, ἐκλίνα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἔρριψα μετὰ στενοχωρίας περιδεῆς βλέμμα ἐπὶ τὸν Ἰβραῖμ, ὅστις ἐξεκαρδίετο γελῶν. Συνέλαβα τὴν ιδέαν, ὅτι ἡ χαρίεσσά μου Μαύρη ἠθελε νὰ παίξῃ μὲ ἐμὲ, καὶ νὰ διασκεδάσῃ πειράζουσά με. Δὲν ἔκρυφα τὴν ὑποψίαν μου ταύτην ἀπὸ τὸν φίλον μου, ὅστις ὅμως μοὶ ἔκαμε τὴν παρατήρησιν λέγων· « Ἡσυχάσετε, δὲν σᾶς περιπαίζει ὅπως νομίζετε, δεικνύει τοῦναντίον πρὸς ἡμᾶς εὐνοίαν καὶ σέβας, λάβετε μὲ προθυμίαν, ὅ,τι σᾶς προσφέρει. Αἱ γυναῖκες μας δὲν βλέπουν ποτὲ ξένους, καὶ δὲν γνωρίζουσι τὰς ξένας συνηθείας. Νομίζουσιν, ὅτι πρέπει νὰ μεταχειρισθῶσιν ὑμᾶς ὡς ἡμᾶς. Μετὰ ταύτην τὴν διασάφησιν ἔλαβον τὸ ἰδιοφυῆς δῶρον, ὄχι ὅμως καὶ χωρὶς νὰ ρίψω κρυφίως ὑποπτον βλέμμα ἐπὶ τὴν χεῖρα, ἥτις μοὶ τὸ ἐπρόσφερον. Εἷς νέος Αἰθίοψ τέλος μὲ μίαν μεταλλίνην λεκάνην πλήρη ὕδατος, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἐστιώμενοι ἐβύθυζον τὰ δάκτυλα, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἔρριπτον σταγόνας μύρου, περιεφέρετο γύρω τῆς τραπέζης.

Δύο ὄρας σχεδὸν ἐκαθίσασμεν εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ κατὰ μικρὸν ἐχώρτασα τὸ ἀραβικὸν γεῦμα ἢ μάλλον τοῦς

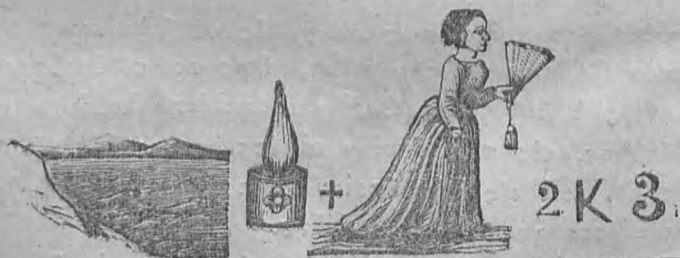
συνδαιτυμόνας. Ἀπαυδήσας ἀπὸ τὸ πολὺ κάθισμα, παρεκά-
λεσα, ἐπειδὴ τὰ γόνατά μου διὰ τὴν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ
γεύματος θέσιν σχεδὸν εἶχον κοπῆ, τὸν τόσον φιλοφρόνως
ξενίσαντά με διὰ τὴν ἐλευθερίαν μας. Ἐτοποθετήθημεν ἐπὶ
τοῦ διβάν, ὅπου πάλιν μᾶς προσεφέρθη καρὲς καὶ τσιμποῦκι.
Τώρα ἤρχισεν ὁ ἐκπληκτικώτερος θόρυβος, τὸν ὁποῖον ποτὲ
εἰς τὴν ζωὴν μου εἶχον ἀκούσει. Αἱ Κυρίαὶ ἐπεθύμουν νὰ
δώσωσιν, ὅσον τὸ δυνατόν, εἰς τὸν Γάλλον ξένον μίαν τινὰ
ιδέαν τῆς ἐρασιμότητος τῶν γυναικῶν τῶν Ἀράβων, καὶ νὰ
ἐπιθέσωσι τὸν κολοφῶνα εἰς τὴν καλὴν ὑποδοχὴν, τὴν ὑποίαν
μοὶ ἔκαμαν. Ἦρχισαν λοιπὸν μὲ ῥαβδίον νὰ κτυπῶσι τό-
σον δυνατὰ ἐπὶ τῆς παραβούκας των καὶ νὰ ψάλλωσιν
ἐν τόσον βάρβαρον καὶ ἐκμελὲς ᾄσμα, ὥστε ἐκόντευσα νὰ
χάσω καὶ ἀκοὴν καὶ ὄρασιν. Πᾶσα στροφή ἔληγεν εἰς ὀξυ-
τέραν κραυγὴν, τὴν ὁποίαν καὶ αἱ τρεῖς ὁμοῦ ἐξέβαλλον.
Ἐπειτα ἐκτύπουν πάλιν ἐπὶ τοῦ μονοτόνου ὀργάνου των.

Εἶχον καταντήσει ἀνυπόφοροι, καὶ ἂν τὸ αἰσθημα τῆς
εὐπρεπειᾶς δὲν ἐγαλίνονε τὴν ἀνυπομονησίαν μου, ἤθελα πο-
λὺ τὰς παρακαλέσει νὰ μὴ καταβάλωσι τόσον μέγαν κόπον.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Πτηγὸν εἶμι, πλὴν ἐκτελῶ ταξείδια γενναῖα
εἰς χώρας, εἰς βασιλεία καὶ παλαιὰ καὶ νέα.
Μόνον ἐγὼ πρὸς τοὺς γονεῖς στοργὴν καὶ σέβας ἔχω,
καὶ εἰς ὁμοίους μου μικροὺς βοήθειαν παρέχω.
Τόπος ἐν Δέσβῳ γίνομαι ἑλλείψει συλλαβῆς μου,
βοήθεια καὶ συνδρομὴ δ' ἄνευ τῆς κεφαλῆς μου.

ΓΡΙΦΟΣ.

Λύσις τοῦ ἐν τῷ Γ'. τεύχει αἰνίγματος « Βούσιρις », τοῦ δὲ γρίφου
« Ψυχῆς χαλινοῦ ἀνθρώπου νοῦς ».